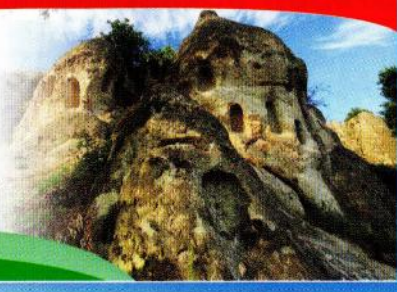

KAPTÁRKÖVEK

VÁROSI KÖNYVTÁR
BEZÁRÓ

XI. évfolyam, 1. szám (38. megjelenés) • Negyedévenként megjelenő bükkaljai folyóirat • 2021. március 15. • 500 Ft

Áprily Lajos:

Március

*A nap tüze, látod,
a fürge diákot
a hegyre kicsalta: a csúcsra kiállt.
Csengve, nevetve
kibuggyan a kedve
s egy ős evoét a fénybe kiállt.*

*Régi, kiszáradt
tó vize árad,
néma kutakban a víz kibuzog.
Zeng a picinyke
szénfejü cinke
víg dithyrambusa: dactilusok.*

*Selymit a barka
már kitakarta,
sárga virágját bontja a som.
Fut, fut az áram
a déli sugárban
s hőkken a hó a hideg havason.*

*Barna patakja
napra kacagva
a lomha Marosba csengve siet.
Zeng a csatorna,
zeng a hegy orma,
s zeng – ugye zeng, ugye zeng a szived.*

Drabon József

A szabadság dicsősége

A szabadság büszke délibáb,
felragyogott fényben, pazarul,
forradalmat élt át szép hazánk,
ez volt akkor remény, s igaz út.

Eső esett, vonult nagy tömeg,
hősi tett volt, esély, alkalom,
de nem félt akkor mégsem senki sem,
vér nélküli, bátor forradalom.

Bátrak voltak, mert szabadságukért
nagy, felemelő érzést éltek át,
hálát adhatunk önekik ezért,
erről beszél ma is a világ.

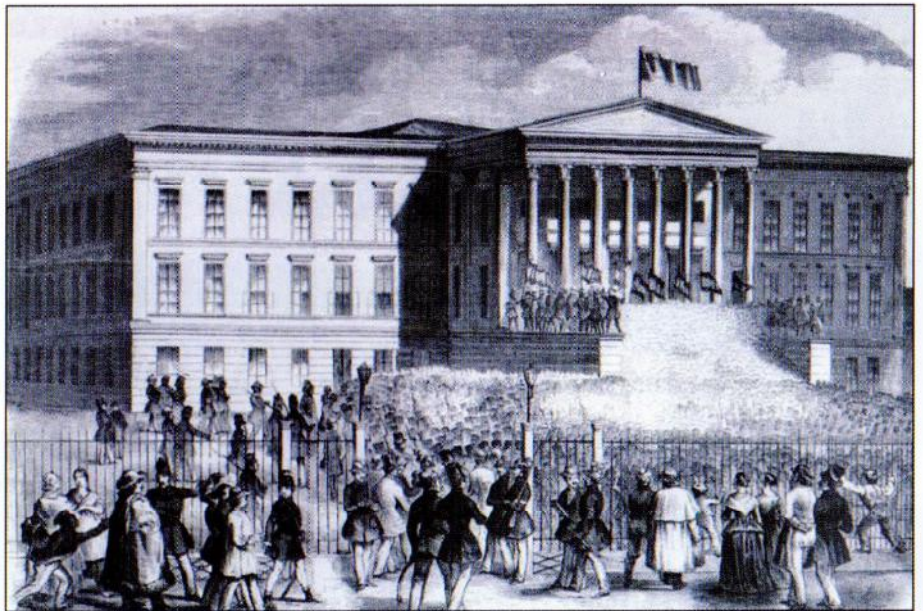
Márciusi dicső, szent pillanat
mindaddig él, míg csak lesz magyar,
fennmarad tettük századokon át,
olyan eszme, mely mindig összetart.

Orosz Margit

Márciusi tavasz

Mi ez a furcsa, illattal terhes
lány simogatás?
Mi ez az édes madárcsicsergés,
a harangzúgás?
Könnyű szellő fut az úton tova,
felszökő párát
lenget, mint hömpölygő tömeget vitt
a márciusi
reggel „Talpra, magyar!” hívó szava:
piros-fehér-zöld zászló, kokárda.
Ez a márciusi tavasz!

A kertekben zöldellő kisvirág
ki-kibukkan már.
Emelgeti piciny fejét napnak,
reménységet vár.
Így állunk mi is várandósan
az ünnep előtt:
várjuk születését e tavasznak,
mely előcsalja
a hitet és a megújulást:
a jövőnk zálogát.
Ez a márciusi tavasz!

1848. március 15-én a Nemzeti Múzeum előtt – korabeli metszet

Dr. Pázmándy László

Csak a csend

Nem volt ott senki, csak a csend,
Mely fülembe fájón néha cseng,
Ha vele jön az oldalán,
A társul szegődő magány.

Nem volt ott senki, csak a remény,
Várt a veszteség peremén.
Eltépett szálakat kötözött,
Életem romjai között.

Nem volt ott senki, csak a tavasz,
A rét, a múltó pillanat.
A lélegző föld, a sóhajtás,
A nehézzé vált hallgatás.

Nem volt ott senki, csak a béke,
Mindannyiunk menedéke.
A simogató enyhe szél,
A hitbe rejtett szenvedély.

Nem volt ott senki, csak a szépség,
A mindig fénylő merészség.
Megszégyenítő fénykörében,
Szemlesütve üldögéltem.

Nem volt ott senki, csak a halál,
A kereszt árnyékában állt.
A fák rügyei szembeszálltak,
Nem engedtek a halálnak!

Talpra magyar!

Béres Ferenc. Ugye, emlékeznek még a hangjára? Aki hallotta ezen a csodálatos hangon megszólalni az egyik legszebb magyar népdalt a „Lovamat kötöttem...” kezdetűt, máig beleborzong a gyönyörűségbe. Amikor két csoda, (dal és daloló) egymásra talál, az élmény és az ámulat hatványozódik. 1996-ban, amikor elhunyt, a temetésén, a Farkasréti temetőben az őt búcsúztató Czine Mihály arra hívta fel a nagyszámú gyászoló közönség figyelmét, (persze, akik ott voltak ezt azt hiszem valamennyien tudták), hogy a XX. századi Magyarországnak három nagy tenoristája volt.

Az opera műfajában Simándy József, az operettben Sárdi János, míg a népdaléneklésben Béres Ferenc.

Béres Ferenc halhatatlansága nemcsak istenadta tehetségéből gyökerezik, hanem abból is, hogy ez az alkotó géniusz alázatos szolgája volt a művészetnek. Annak a művészetnek, amit a legnagyobb erő, a nép teremtett meg. Ő, Török Erzsivel és másokkal, a szegények énekese volt. A szegényeké, akik megszülték ezeket a népdalokat. És ők nagyon sokan vannak. Jóval többen, mint a hangversenyekre járók.

A szépbe merült lélek balladája

Abaúj hű fia a legegyszerűbb paraszténekesektől – többek között édesapjától, édesanyjától – tanulta meg, hogy az éneklés a szépbe merült lélek balladája. S onnantól kezdve hivatásának érezte, hogy halhatatlanná tegye a népdalok névtelen szerzőit, a szegényeket. Névtelen katonának is szoktak szobrot állítani. Béres Ferenc ezért a magyar kultúra névtelen megteremtőinek állított ércnél maradandóbb emlékművet, abból a szent meggyőződéstől vezérelve, hogy ezeknek a névtelen hősi költőknek élniük kell, amíg magyarság él e Földön.

A 25 éve elhunyt énekművész emlékét azzal idézzük, aki a ma élők közül talán legközelebb állt hozzá, s aki biztos, hogy legjobban ismerte őt. Nem más Ő, mint a testvéröccse, **Béres János**, a Kossuth díjas furulyaművész.

– A hivatásomból adódóan nemcsak, mint testvér tudok róla sokat, hanem úgy is, mint művésztársa, munkatársa, hiszen évtizedeken át együtt dolgoztunk, együtt léptünk fel idehaza és külföldön. Az úgynevezett Béres-trió – kiegészülve a feleséggel, *Szóllós Beatrix* cimbalmóművésszel – Magyarország minden szegletébe eljutott, olyan kislavakba is, mint az abaúji Gagybátor, ahová minket az eszmélésünk, gyermekkorunk kötött.

– Apropó, Gagybátor... Kezdjük az emlékezést a gyökereknél! Egy ilyen kislavuból, hogyan lehetett eljutni a világot, a hírnevet jelentő deszkáig, a reflektorfényig?

– Tehetség, szerencse, akaraterő, kitartás. Ezek együttes megléte és egymást erősítő hatása eredményezheti a sikert. Mert a csúcsra nem hívják az embert, oda bizony fel kell kapaszkodni! Családunk a zajos világtól elzárt helyről gyökerezdik. Édesanyám Szászfán született, ez a kislav a mostani szlovák-magyar határ közelében fekszik. Nagypapám ott volt mesterkovács, s az édesapám mellette volt tanuló. És azután elvette feleségül a mester lányát. Huszonhárom évesek voltak mindketten, amikor összeházasodtak. Édesapám gépész-kovács lett Gagybátorban, ahol éltünk. Később pedig kereskedelemmel foglalkozott. Édesanyjától örökölt egy kocsmát, majd mellé nyitott egy szatócsüzletet is. S miután elvette az én drága jó anyámat, vele együtt – hozományként – egy cséplőgépet és egy darálót is kapott. Abban az időben ez egy olyan kislavban, nagy vagyonnak számított.

– János bátyám! Hányan voltak ti testvérek?

– Hatan, de csak öten nőttünk fel, mert az előttem született Juliska egészen kis korában, gyermekbetegségben

Béres Ferenc

meghalt. A hat gyermek között Feri bátyám harmadik volt a sorban, én pedig a hatodik, vagyis a legkisebb. Kettőnk között 8 év korkülönbség volt.

Az előbb azt kérdezted, hogyan lehetett egy ilyen elzárt, szegényes falusi környezetből kitörni. Mindenekelőtt úgy, hogy a szülők is akarták, illetve nem mondtak nemet a tanító úrnak, amikor azzal jött hozzánk, s azt mondta apámnak – *A Pista gyereket tanítani kellene. Ő*

volt a legidősebb testvérem, nagyon jó képességekkel megáldott. S akkor 1930-ban a szülők – először – úgy döntöttek, hogy Pista bátyámat tanítatja, s fizetnek *Béki Miklós* tanító úrnak, aki felkészítette őt a polgári iskolára, amit aztán Szikszón végzett el, kitűnő eredménnyel.

Akkor jött az újabb dilemma, hogyan tovább? S a szüleim úgy döntöttek, hogy vállalják Pista bátyám továbbtanulásának költségeit, az azzal járó nehézségeket. Édesapám azt mondta, hogy *ha már ilyen jó eszű fia van, akkor ne legyen belőle a Jakabfalvi kocsisa*. Jakabfalvi nevű volt a földesúr akkor Gagybátorban. S így Pista bátyám Sárospatakra került az ottani református tanítóképzőbe. Még hozzá nagy családi áldozatvállalással, hisz apám otthon maradt Gagybátorban Rózsikával és Máriával, utóbbi testvérem vezette a háztartást, édesanyám pedig Patakra költözött, ott vett ki albérletet, s Pista bátyám mellett vitte magával Feri bátyámat, s vitt engem is, aki akkor 4 éves voltam. Ott Patakon persze munkát vállalt, férfi alsónadrágokat varrt egy szatócsüzletnek, 10 fillérért darabját. Egy nap megcsinált 20 gatyát és ezért két pengőt kapott, ami jó pénznek számított akkor.

Szóval, Pista bátyám ott Patakon a tanítóképzőbe járt, Feri bátyám pedig, aki Gagybátorban akkorra már 5 elemi végzett, ott Patakon a polgári iskolába került. Második osztályos volt a polgáriban, amikor készített agyagból egy Rákóczi mellszobrot. Nagyon jó kézügyessége volt, az a szobra is nagyon jól sikerült. Olyannyira jól, hogy híre ment Patakon. Le is fotózták, ami nagy dolog volt akkoriban.

(Folytatás a 4. oldalon)

De ami még ennél is nagyobb dolognak számított, hogy felfigyeltek rá a pataki főgimnáziumban is. Amikor a szobráról tudomást szereztek, másnap már ment a gimnázium delegációja megnézni, s rögtön kezdték agitálni édesanyámat, hogy ennek a gyereknek gimnáziumot kell végeznie, s majd onnan, ők a képzőművészeti pályára irányítják. S ahhoz a polgári iskola kevés. Hiába mondta anyám, hogy nekünk annyi pénzünk nincs, hogy Pista bátyám mellett Feri bátyámat is tanítassuk, ők csak agitálták édesanyámat, mondván, kap majd ösztöndíjat a gyerek. Nos, így került be Feri bátyám a pataki gimnáziumba. A második év anyagából különbözeti vizsgát tett, s harmadikosként már teljes jogú polgára lett a főgimnáziumnak. Ott végezte el a negyedik osztályt is. Viszont onnantól a szüleim már nem tudták a tanítási költséget vállalni, hisz csak a beíratás egy-egy tanévre 100 pengőbe került, ami akkor két tehén ára volt. Így Feri bátyám az 5. gimnáziumi osztályt már nem folytatta, sőt el is jött Sárospatakról. Miskolcra került, ahol a fa- és fémipari szakiskolában folytatta tanulmányait. Ez az iskola karpaszományra jogosító volt, de egyetemi továbbtanulásra nem. Ez egy 3 éves iskola volt, amit könnyedén elvégzett, s utána rögtön felvették a miskolci Erdőgazdasághoz. Azzal a céllal ment oda, hogy onnan majd tud menni a visszacsatolt Erdélybe, az ottani valamelyik erdőgazdasághoz. Úgy is történt, Feri bátyám rövidesen Besztercére került, ahol néhány évet eltöltött, s jó fizetést kapott.

– Mielőtt tovább folytatnánk Feri bátyád életútját, említsd meg mi történt Pista bátyáddal, s természetesen Veled, aki közben felcseperedtél?

– Pista bátyám elvégezte Sárospatakon a tanítóképzőt, kántortanító lett belőle. De miután kitört a háború, őt is elvitték katonának, kikerült a frontra, s 1943-ban 23 éves korában a brianszki erdőben halt hősi halált. 2001-ben vitézzé avatták: Vitéz Béres István zászlós úr.

A közelmúltban Gagybátorban az egykori házunkon, Feri bátyám emlékére egy táblát helyeztek el. Akkor ott eszembe jutott, hogy olyan ez, mint a mesében. A három fiú elindult vándorútra, s van ki közülük visszatér, van aki viszont nem. Pista bátyám olyan régen halt meg, hogy már a falu nagyobb része arra sem emlékezett, hogy élt. Amikor e táblaavató ünnepnapon megkoszorúztuk az elesett gagybátori hősök emléktábláját, kértem Csomós püspök urat, hogy néhány szóval emlékezzen meg Pista bátyámról is. Sokan akkor, a püspök úrtól hallva tudták meg, hogy ő is Béres-testvér volt.

Ami pedig engem illet, valóban felcseperedtem. S a református egyetemes konvent tehetségmentő pályázata segítségével a miskolci Lévy József Református Gimnázium tanulója lettem, s a pályázat révén 120 aranypengő ösztöndíjat kaptam. Aztán a háború után, amikor egy másik rendszerben, 1949-ben megalakultak a népi kollégiumok, annak én is alapítója voltam.

Ám ugyancsak 1949-ben nem akartam menni termelőszövetkezeti csoportokat szervezni, az ellen fellázdattam, ezért népbíróság elé állítottak, s kivágtak Magyarország minden gimnáziumából. Így kénytelen voltam visszamenni Sárospatakra, ahol egy kiváló pedagógus segítségével

– Palumby Gyulának hívtak, sajnos már nem él – magánúton elvégeztem a gimnáziumot, s miután Palumby Sárospatakról Miskolcra, a Kilián Gimnáziumba került, az utóbbi helyen érettségiztem le.

Közben Feri bátyám Besztercén főerdész lett, de nem volt meg a humán érettségije, amivel egyetemre mehetett volna. Pedig neki az volt a célja. Ezért Besztercén elvégezte a gimnázium 5-6. osztályát, de akkor már ooda érkezett a front, s ő onnan Erdélyből elég viszontagságos úton került haza Gagybátorba. Majd pedig amikor vége lett a háborúnak, néhány hónappal később ő már Pesten volt. Ott belépett a Nemzeti Parasztpártba, s Veres Péternek lett a jobbkeze. Többek között Illyés Gyulával, Erdei Ferencsel dolgozott együtt. Emlékszem, amikor Veres Péter Gagybátorba jött, a bátyám szervezte meg a helyi rendezvényt. Veres Péter akkor újjáépítési miniszter volt. Nálunk aludt. Apám is nagy parasztpárti volt, hallgattak rá az emberek. Ezt mindennél ékeesebben bizonyítja, hogy az első választáskor csak két helyen győzött a Parasztpárt, Balmazújvárosban és Gagybátorban.

Ferenc bátyám Pesten – a politika mellett – tanult is, rögtön beiratkozott az egyetemre. Felvették, de mivel nem volt meg az érettségije, az első év végén csak akkor vizsgázhatott, ha bemutatja az érettségi bizonyítványát. *Keresztúri Dezsőtől*, az akkori kultuszminisztertől kapott engedélyt, hogy egy időben levizsgáljon a gimnázium 7. és 8. osztályából, és utána mindjárt érettségi vizsgát is tegyen. Sárospatakra ment vizsgázni, mert azt akarta, hogy pataki érettségi bizonyítványa legyen. Ez sikerült is neki 1946-ban, s abban az évben az egyetemen is sikerrel vizsgázott az első évfolyam tananyagából. Végül is 1949-ben a Pázmány Péter Egyetem néprajz és újkori művészet-történet szakokból szerzett diplomát.

– Szent igaz, hogy Béres Ferenc szerette a képzőművészetet, s értője volt annak, hisz számos kiállítást nyitott meg, szakszerűen elemelve a tárlatok anyagát, ráadásul maga is nagy festménygyűjtő volt. Ám őt a nagyközönség mégsem művészettörténészként illetve etnográfusként ismerte meg. Az énekművész hol, kitől kapta az indítást, mikor vált véglegessé, hogy a népdal-, a nótáéneklés, az előadóművészet lesz a végleges hivatása?

– Az énekművész az indítást a szüleinktől a génekkal kapta, de ez csak lehetőség volt. Ahhoz, hogy a mag kálászba szökkenjen, kellett a szülői ház, a példa, a dal, a zene szeretete és ismerete. Édesapánknak gyönyörű hangja volt, s ott Gagybátorban a 20-as, 30-as években működött egy csodálatos férfikórus. Négyszólamban világi, egyházi dalokat énekeltek, s többek között temetésekre is jártak énekelni. Nos, egy ilyen temetésen – az elhunyt rokonaként – ott volt az Operaház intendánsa is, aki a kórusból „kihallotta” édesapám hangját. A temetés után odament hozzá, s felhívta Pestre meghallgatásra. Ott két éves ösztöndíjat ajánlottak fel neki, s hogy költözzön fel a fővárosba, mert feltétlen tanulnia kell, hisz kincs van a torkában. De apám azt mondta, a világ minden kincséért nem hagyná ott az öt gyermekét.

Édesanyám is igazi nótafa volt. Nem akadt olyan magyar népdal, amit ő ne ismert volna. Ráadásul egy élő nép-

rajzi lexikon volt. Csodálatosan tudta mondani a népmeséket is. Feri bátyámnak ő volt a kimeríthetetlen adatközlője, úgyhogy a néprajz szakot játszani könnyedséggel tudta elvégezni.

De mint említettem nem lett belőle etnográfus, viszont a gazdag néprajzi ismeretének, tudásának hasznát vette énekesként, furulyaművészként is. Igen, furulyaművészként is! A pályája a furulyával indult. Gimnazista korában, Gagybátorban egy pásztortól kapott furulyát, s azon elkezdett játszani. Aztán amikor túlesett a mutáláson, énekelni kezdett. Hamar kiderült, hogy szép, csengő tenor hangja van. Először persze amatőrként énekelgetett. Aztán a háború után, 1946-tól Muharay Elemér Népi Ének-, Tánc- és Játékegyüttesének lett tagja, majd 1948-ban részt vett a Honvéd Együttes alapításában és megszervezésében, amelynek ének- és furulyaszólistája lett. Egészen 1957-ig ott volt.

– **Akkor mi történt?**

– Az, hogy a világ legjobb férfikarát, tánckarát, szimfonikus zenekarát feloszlatták. Ez egy politikai döntés volt, s szorosan összefüggött az 1956-os magyar forradalommal. Az történt, hogy a Honvéd Művész Együttes – amelynek bátyám szólistája volt – 1956 szeptemberében Kínában utazott vendégszereplésre. Ott érte őket a forradalom híre, amiről az angol rádió magyar adásából értesültek. Vér folyik a pesti utcákon – hallották ezekből a tudósításokból döbbenet. Mindenkit elfogott a félsz, hisz a családjukról semmit nem tudtak. Csoda, hogy mindenáron s mielőbb haza akartak jönni. Viszont visszafelé jövet Moszkvában még két fellépés várt rájuk. Ezt viszont megtagadták. Az együttes küldöttei, Vass Lajos és a bátyám elmentek ott Moszkvába a kultur nagyfőnökhöz, aki tábornok vagy ezredes volt, s elmondták neki, hogy a csapat haza akart menni, mert mindenki izgul a családja sorsáért. Ezért a tervezett két fellépéstől most tekintsenek el, viszont ha otthon rendeződnek a dolgok, akkor azonnal visszajönnek, s akár tíz koncertet is adnak. A szovjet főnök ebbe bele is egyezett, sőt el is kísért a csoportot egészen a határig, s úgy adta át őket a magyar hatóságoknak, hogy senkinek bántódása ne essen. Idehaza viszont az együttest azonnal leszerelték, s lefokozták őket. Méreg nevű elvtárs viszont bosszút akart állni, legalábbis a főkolomposokon Vas Lajoson, Szabó Ivánon (a tánckar vezetője volt a későbbi szobrászművész) és Béres Ferencen. Katonai bíróság elé akarták őket állítani. Szerencsére bátyám jó kapcsolatban állt Ilku Pállal, aki akkor honvédelmi miniszterhelyettes volt. S Ilku segített nekik, hisz – mint mondta – nem lehet katonai bíróság elé állítani azt, akit már leszereltek, sőt le is fokoztak. Tessék őket polgári bíróság elé állítani! Így áttették az ügyet a polgári bírósághoz, Ilku viszont akkorra már művelődésügyi miniszterhelyettes lett, s ott is tudott segíteni. A bátyámék megúszták annyival, hogy „büntetesként” B-listára kerültek, elvesztették az állásukat.

– **Miből élt azokban az években a bátyád?**

– A fellépésekből. A kis falvakban nem kértek tőle erkölcsi bizonyítványt, meg semmit sem. Ellenkezőleg, örültek, hogy fellép, hisz akkorra már a neve és a hangja országosan ismert volt. Aztán az Országos Rendező Iroda

szólistája lett, majd később az Országos Filmharmónia szólistája.

– **Ti ketten mikortól kezdtetek együtt fellépni?**

– Mint Béres testvérek 1970 késő őszétől. Az időtáj indult a nagy népi Röpülj páva mozgalom, aminél én is bábáskodtam. Bementem Lakatos Évához, aki akkor a Filmharmónia igazgatója volt, s javasoltam neki, hogy a Filmharmónia csatlakozzon ehhez a mozgalomhoz, s országosan szervezze ezeket a népi műsorokat is. Lakatos Éva megbízott engem, hogy csináljak egy együttest, s abban az együttesben bátyámnak feltétlenül helye legyen. Ő akkor már a Filmharmónia szólistája volt. Mit mondjak? Ebből formálódott aztán a Béres-trió. Évente 70-80, sőt az egyik esztendőben 120 fellépésünk is volt. Együtt voltunk például a nagysikerű japán turnékon is, akkor még Tarjáni Tóth Ida jött velünk. Később a feleségem lett a trió harmadik tagja.

– **Feri bátyád szó szerint a haláláig dolgozott?**

– Ez így igaz. 74 évesen volt, amikor a zeneakadémián egy estét végigénekelte. Óriási teljesítmény volt. Máig fülembe cseng, ahogy szívből jövőn és az ő csodálatos tenorján felcsendül a *Lovamat kötöttem* kezdetű népdal. Azon a koncerten ott volt Simándy is, másnap nagyon szép levelet írt a bátyámnak. Az élmény hatása alatt többek között azt írta: „*annyira kell ez, ebben az elvadult világban.*”

Amikor meghalt, 1996. július 6-án, azon a napon két fellépése volt. Az egyik fellépésre utazván a villamoson lett rosszul a meleg, tikkasztó hőségben. Infarktust kapott, a szíve szétrobbant. Úgyis mondhatnám: a munka közben halt hősi halált.

– **János bátyám! Milyen volt mint ember, mint testvér Béres Ferenc?**

– Ragaszkodó. Ragaszkodott a gyökereihez, mindenhez és mindenkire, aki közel állt hozzá. Híres képzőművészeti gyűjteményét szeretett Sárospatakjának adományozta. Abaúj tudatos lepusztítása nagyon bántotta, mert ő büszke volt szülőföldjére. A táj, a vidék, a szűk haza dalaival az egész országot megismertette.

Milyen ember volt? Miután bekerültem Miskolcra gimnazistának eljött hozzám Besztercéről, ahol akkor erdészkedett. Emlékszem, bejött velem ott Miskolcon a Némethy: – féle könyvkereskedésbe is, s azt mondta Némethy úrnak ez a fiú az én öcsém, kérem szolgálja őt ki, bármit is akar venni, a számlát majd én fogom kifizetni. Némethy úr látta, hogy nekem kisdíáknak nagyon tetszik az akkor újdonságnak számító tintenkuli, amivel nagyon szépen lehetett írni. Biztatott, hogy kérjek olyat, s én kértem. Tíz pengőbe került! Egy évig izgultam, hogy a bátyám majd szememre veti, hogy ilyen költségbe vertem, de soha egyetlen szóval nem említette. Ilyen testvér volt ő! Mint testvér nagyszívű, mint művész felejthetetlen. Szerény hálám iránta, hogy a Magyar Rádiónál őrzött hangfelvételeit halála után szinte mind összegyűjtöttem, s ezekből sorra jelenttem meg a CD-eket. Az embereknek 25 évvel a halála után is ittmaradt. Közöttük maradt hangjával. A lelküket a szépbe meríthetik! S közben ők is dúdolják magukban vagy éneklék fennhangon: „*Hernád vize de széles, a babám csókja de édes, egyet kaptam belőle, szerelmes lettem tőle.*”

Hajdu Imre

Dr. Pázmándy László

Palackba zárt üzenet

Félálomban, láttam egyszer őket,
Mikor a szavak sóhajjá váltak.
Járták a szél-fújta homok-mezőket,
Írásokat vittek palackba zárva.

Kifosztott szívű vándorok mentek ott,
Magányosan a vágyott tenger felé.
És költők, kiket a hit elhagyott,
Bolyongtak, mint a társtalan szenvedély.

Mi lehetett a pergamenre írva,
Talán versek, vagy búcsúlevelek?
Fájó sóhaj, hullámokra bízva,
Mint választ nem váró üzenetek?

A parton megálltak, hajótörökként,
Túl voltak már minden bánaton.
A ködbe vesző végtelent nézték,
Szemükben lemondás volt, nem fájdalom.

Nekik a kártya balsorsot vetett,
De táncot jártak az illúzióval.
És részeg álmok léptei helyett,
Nem mentek el az utolsó hajóval.

Várták, hogy józan álmok jönnék,
És marad még néhány illúzió.
De hiába hulltak reményre könnyek,
Nem várt rájuk az utolsó hajó.

Pegazus

Mezey István rajza

Fecske Csaba versei

Víziló

Volt egyszer egy víziló,
azt hitte, hogy hízni jó;
volt vagy húszezer kiló.
Lába kurta, feje nagy,
a nagy fejben kicsi agy,
de még az is ki-kihagy.
Neki aztán egyre megy,
előre, vagy hátra megy,
és hogy mennyi 1x1.

Faluszél

semmire se jó záporok
szaladnak át a réten
mint szappan ázik el a nap
az ég szennyes vizében

sötét vízcseppek peregnek
a megtépázott fákról
mintha csak találta volna
rozsdás hangját – madár szól

fújtatva meg-megpihelve
tengerszagot hoz a szél
köd van a világ véget ér
itt a falu szélénél

Orosz Margit

Érintés

reggeli fény babrált
ablakomon
múzsza mosolygott
tétován felém
nem viszonztam
lágy érintését
virrasztó szemem
tüze már nem ég
üszkösödik bennem
az akarat
tartok a téltől
tán' mellettem marad

Szerte az országban számtalan monda él a nép ajkán, melyet a környezetében lévő tárgyakhoz és személyekhez kötött. Szájhagyomány révén terjedő és fennmaradt legendákat, s mondákat gyűjtöttünk össze a Bükkalján élő emberektől. Ezekben a történeti mozzanatok keverednek össze csodás elemekkel. Így szépek és érdekesek. Ezúttal a Bükkhöz kapcsolódó mondákból adunk közre kettőt.

Bükki mondák

Cserépfalutól északra, a Mocsáros felé vezető úttól jobbra található a Mész-tető nevű hegy. Ennek lábánál az Ördögtornya és a Turbucka. Így ismerős már e táj a késői utókornak, azoknak, akik szeretik a földrajzi nevekhez kötődő mondákat. Ennek nyugati meredek oldalához fűződik az alábbi vadászmonda. *Lukács István* öreg vadász mesélte el nekem az ötvenes évek végén.

A meredek oldalon messziről látható egy fehér színű leszakadás, mely a riolittufához kötődik. Itt történt meg az alábbi eset. Az erdő, melyet a szemlát, mind az uraságé volt, s megtiltotta a vadászatot az egész birtokán. Megparancsolta az embereinek, ha valakit rajtakapnak a vadászon, nagyon büntessék meg. De ők mégis szerettek volna őz- és szarvashúst

A Mész-tető

enni. Hogy jártak túl az uraság eszén? Erről szól a monda.

Puska nélkül is tudtak vadászni, csak a természeti adottságot kellett jól kihasználni. Puskával nem lehetett vadászni, mert a hangos durranást azonnal észrevették volna a vadászok, a vadőrök. Többen összeálltak ezért és meghajtották a hegy tetején lévő erdőben élő vadakat. Ezek csak egy irányba tudtak menekülni, ez pedig a meredek hegyoldal volt. Régen az egész hegyet hatalmas erdő borította. Ma ezeknek néhány hírmondója él már csak, de ezek a közel kétszáz éves fák bizonyítják a történet hitelességét. Az emberek környörtele-

nül hajtották a vadakat a szakadék felé. Szegény állatok meg csak futottak a biztos halálba. Kiérve a szakadékhoz kénytelenek voltak ugrani félelmükben. Ez lett a vesztük. Mintegy 40 métert zuhantak és összetörve érkeztek le a szakadék alá. Ott várakozó emberek aztán megadták nekik a végső ütést. Nagy dorongokkal ütötték agyon a szegény állatokat, majd szétosztották egymás közt. Betették az előre elkészített hátjukba. Gyümölcsöt, gombát, krumplit tettek föléje, éppen azt, ami kézben volt. Elindultak úgy, mintha a mezőről mennének haza nagy munka után. Otthon aztán nagy lakomát csaptak a puska nélkül vadászott vadhúsból.

A nép emlékezete szerint akadt elnéző vadőr is, ki szemet-hunyt az orrvadászatért, némi jó bor fejében.

Nem messze a falutól áll magányosan egy kaptárkő, melynek a neve Ördögtornya. Ehhez kapcsolódik e népi történet. Az Ördögtornya közelében folyik a Mész-patak. Ennek partján állt egykor egy igen öreg vízialom. Híre messzi elterjedt a vidéken és így igen sokan keresték fel, mivel nagyon finom lisztet őrölt itt a molnár a családjával. Volt a molnárnak egy igen szép lánya, s nagyon szerette a molnárlegényt, aki igen szegény volt. Pedig e lány kezéért nagyon sokan vetélkedtek három faluból is. Neki mégis a szegény, de igen jólelkű és szorgalmas molnárlegény kellett. Már az esküvőjüket is kitézték a szülők. Igaz, hogy csak a lány szüleivel beszélhették meg, mert a legény szülei már régen meghaltak. Nagy békességben és szeretetben éltek itt mindannyian.

Ezt a békességet és szép családi nyugalmat zavarták meg egyszer az odorvári rablólovagok. Már nem volt

Az Ördögtornya

nekik liszt kenyérsütéshez, na meg a boruk is elfogyott. Mindkettőt innen akarták elrabolni. Ezért az egyik tavaszi este nesztelenül megközelítették a malom épületét. Kivárták, mikor fekszik le a munkában elfáradt család. Ezután rájuk törtek. A molnár és segédje úgy megrettent, hogy védekezni sem tudtak a rablókkal szemben. Összeterelték őket egy helyiségbe és rájuk zárták az ajtót. Gyorsan telerakták a magukkal hozott zsákokat liszttel. Kihordták a lovak hátára. Visszamentek még a pincébe, hogy egy hordó bort is magukkal vigyenek. Nem kívántak száraz torokkal hazamenni, ezért megkívánva a bort, ittak egy-egy pohárral belőle. Ez lett a vesztük, mert nem tudták megállni, s egyre több bort ittak már, közben sikerült a családnak kiszabadulniuk a szobából.

A rablók még dalra is fakadtak, elkezdtek dorbézolni. Már nem volt oly fontos a zsákmány. Egyre hangosabbá váltak. Valóságos ördögi zsvajt csaptak. A kiszabadult család pedig félelmében elkezdett imádkozni, kérve a jó Istent, hogy szabadítsa meg őket ezektől az ördögöktől. Az Isten meg is hallgatta ennek az igen becsületes és jószágos családnak a kérését. Intésére a malom lesüllyedt a mélybe és csak a legmagasabb szobája maradt ki belőle. Éppen az, amelyikbe a család volt bezárva. Ördögökké váltak a részeg rablók, akiknek a hangos ordítózását még ma is lehet hallani. Ezért kapta e szikla sz Ördögtornya nevet. A fiatalok pedig összeházasodtak és leszármazottjaik még ma is élnek, ha meg nem haltak. Ha hallgatni akarja valaki az ördögök hangját, akkor holdtöltekor és éjfélkor menjen ki a sziklához, gondolja végig e történetet és közben hallja a mélyről az ördögök dalát.

Répászkó Zoltán

Angyali lányka, honnan jöttél?

Az éjfél lehunyta szemét, fekete fátylat borítva, nesztelenül suhant az alvó város felett. Egyvalaki merült el benne, verejtékezve, mint sebzett madár, kinek szárnyát nyílvessző járta át. Hófehér keble remegett a hangtalan könnyek árjában, ismét nem sikerült! Hiába annyi könyörgés, vágyakozás, imádság, fürdőkúrák, gyógyszerek, injekciók sora, az anyaméh üresen maradt, nem jött a várva várt gyermek.

A hajnal végre álomba merítette, légies karjai közé karolva az elgyötört testet, mikor agyában óriási fényesség gyúlt ki. Egy puha, minden részét átjáró, földöntúli hangot hallott:

„Soha ne add fel, soha, küzdjél, bármilyen sokáig is tart a küzdelem, mert tudd, neked gyermeked születik, egy égi leányka, ISTEN AJÁNDÉKA!”

A bükkaljai kisvárosban, ahol az ősi vár romjai, karöltve az Eged-heggyel, őrködtek az ódon utcácskákban élők, a régmúlt hőseinek ivadékai fölött, nevelkedett két leányka. Egyikük légies teremtés volt, szőke copfjaiban a piros pántlika, mint játékos napsugár ragyogott. Szeme búzavirágként árasztotta a szépséget, a kedvességet, de ha kellett, harcias, kis amazonná vált.

Másikuk csupa báj, mindene oly gömbölyű volt, mint egy aranylabda. Fekete hajzuhatag keretezte arcát, hullámzott egész a derekáig. És a szeme! A kéknek, a szürkének, a zöldnek olyan keveréke volt, ami az ég, a Föld, a fák összes harmóniáját hordozta magában. Szíve csillogó gyémántként ontotta szeretetét mindenkire, akivel csak találkozott.

A sólyomszárnyakon szálló időben, nagylányokká serdültek. A szülők bánatára az éles eszű kis pillangó, mindenki szöszikéje, az érettségi után nagy bátran kijelentette! Ő bizony nem töri magát a tanulásal, világot akar látni, nem riad vissza semmilyen munkától, nyelvet akar tanulni a messzi szigetországban, Angliában, ahol egy ismerőse már talált is neki munkát. Méghozzá milyen feladatot vállalt a törekeny teremtés? Egy kilenc gyermekes zsidó családnál, ahol igaz, már csak három gyermek élt a szülői háznál, a többiek szétszéledtek a nagyvilágban. Derekasan helytállt, nem riadt vissza a nehézségektől, megszerették szerénységéért, dolgosságáért, igyekvéséért a nyelvtanulásban.

Szabadidejében gyakran eljárt egy magyar házaspárhoz, akiknél vendégeskedett egy holland fiatalember. A két szempár az első látásnál összeölelkezett és meg sem álltak Hollandiáig, ahol hamarosan le is telepedtek, fészket raktak, a holland és a magyar szülők örömére. Nem sokára már két nebulónak a jöttét élvezhették. A nagyobbik szőke, csodás tengerkék szemű szépség, a kisebbik göndör fűtű, álmodozó, óriás szemekkel csodálta a világot.

A kis „Aranylabda” szorgalmasan tanult, főiskolára járt, sikeres nagylánnyá vált. Nem akart lemaradni testvérétől,

hogy ő is párt találjon magának. Tapasztalatlan volt, az élet buktatóit még nem ismerte, így elhamarkodta a párválasztást, a vonzódásról azt gondolta, ez lehet a szerelem.

A fiú azonnal önálló életet akart, hiába szeretett volna ő a szülői háznál maradni, ahol bőven volt hely számukra. Hamarosan kiderült, hogy választottja a csapongó életet, a kocsmázást, a haverok társaságát élvezzi, a munkát nem kedveli. Néha-néha dolgozott ugyan néhány hetet, de jobban szerette a szorgalmas asszonyka keresetét néhány nap alatt elverni. A takaros kis feleség, mint ahogy a szülői háznál tanulta, mosott, főzött, takarított, rejtegette bánatos életét az ismerősök, családtagok előtt.

Egy napon, aranyos testvérétől, meghívót kapott egy esküvőre, holland barátaihoz. Boldog készülődés, utazás, találkozás az imádott nővérrrel és gyermekeivel, akik babusgatták, cirógatták a nagynénit, s ő a legnagyobb boldogsággal ölelte őket keblére.

Az esküvő pompás környezetben zajlott. A terített asztalnál magányosnak érezte magát, mikor észrevette, hogy valaki figyel. A szomszéd asztalnál kedves arcú, igéző, valószerűtlenül szürke szempárból, eddigi életéből soha nem ismert érzés fúródott az ő féltősen fénylő szemébe.

Testében hirtelen mindent elöntő melegség támadt, a közeledő férfit érezte sejtjei rejtekében, aki megfogta a kezét és legszívesebben soha nem engedte volna el. Tánc közben beletúrt sötéten aláhulló hajzuhatagába, hozzásimult arcához, testéhez, tudta, érezte: ez a szerelem, amit eddig nem talált meg, most eljött, pedig nem is kereste! Megrettent, hiszen neki élettársa van, ezt a férfit nem ismeri, lehet, hogy csak egyéjszakás kalandra vágyik! Mit tegyen? Kitől kérjen tanácsot? Bátor nő volt, nem kért tanácsot. Az idő elhozza, hogyan folytassa ezt a kalandot. Tévedett! A férfi roppant udvarias és előzékeny volt, nem akarta ágyba vinni. A kezét, azt el nem engedte egy perc-re sem.

Haza kell utazni! A búcsúzásnál könnyű kézcsókot kapott. Mikor a repülőgép elindult érezte, szíve megszakad az elszakadás fájdalomától.

Kezdődött régi, taposómalom élete. Az éjszakákban, álmatlanul forgolódva hallgatta ittas élettársa horkolását, kicsapongásainak se vége se hossza nem volt.

Történt egy reggel, hogy a postaládában Hollandiából érkezett levelet talált. Nem testvére kézírása volt! Remegve tépte fel a borítékot, s mintha nem is betűket, hanem a szürke, vágyakozó szemek pillantásából áradó szerelmet tartotta volna kezében.

A férfi megírta, hogy milyen boldog volt azokban a napokban, mikor együtt jártak a kisváros utcáit. Újra látni szeretné!

Mit tegyek? Folytassam ezt a kalandot? Udvarias, de nem elutasító választ írt a férfinak.

Feledy Gyula Kossuth-díjas grafikusművész rajza

Újabb levél jött, sürgetőbb, vágyakozóbb!

Testvérének most elárulta levelezésüket, aki azt válaszolta: A holland fiúk nem olyanok, mint a magyarok, ő komolyan gondolja ezt a kapcsolatot.

Egy év is eltelt a vívódásban. Élettársával teljesen megromlott életük, durvaságában meg is ütötte őt, mikor nem tudott neki több pénzt adni tivornyázásához.

Hazaköltözött a közös albérletből a szülői házba, ahol boldog gyermekkorát töltötte. Végre kiöntötte lelkét édesanyjának, aki vigasztalta, biztatta: „Szép vagy, fiatal, még előttem az élet!”

Bevallotta, amit maga előtt is titkolt, hogy őrülnen szereti azt a holland fiút, akit még alig ismert, leveleit, melyekkel az újabb találkozást sürgette, szívszorongva várta.

Végre elszánta magát és az utolsó levélben megírta neki, hogy ő is reménykedve vágyakozik a találkozásra, várja és várja őt.

A hirtelen csengőszóra édesanyja toppant az ajtóhoz, hátrahőkölt. „ Ez a magas, karcsú, lányosan mosolygó fiatalember százszor szebb, mint a fényképeken, és akiről a lánya mesélt!”

Egy hetet töltöttek együtt, a legendás város nevezetességeit, látványosságait élvezve. A fiú szállodában lakott, „nem tört ajtóstól a házba”.

Újra az elválás fájdalma törte össze Aranylabdácska szívét. Annál nagyobb volt és hihetetlen az öröm, mikor,

most már elválaszthatatlan szerelme megírta, hogy Hollandiában eladja mindenét, felszámolja ottani életét és Magyarországra költözik. Sikerült is kiválasztani egy búbajos, város közeli faluban, eljövendő életükhöz méltó „fészket”.

Mesébe illő történetté vált együttlétük, szárnyaltak, fűrödtek a boldogságban, gyermekekre vágytak mindketten, de szerelmüket gyermekáldás nem kísérte. Orvoshoz fordultak, hosszas vizsgálódásokon, műtéteken esett keresztül a fiatal asszonyka. Kiderült, hogy gyermeket képes kihordani, de természetes úton nem termékenyülhet meg. Jöjjön hát a lombikbébi! Bizony az sem kis tortúra, hogy a petesejtet, amelyekből tudjuk, hogy csak bizonyos számú keletkezik egy nő életében, kivessék a petefészkekből. Sikerült is 18 petesejtet kivenni, melyeket lefagyasztottak. Reménykedve várták a beavatkozások eredményét, első-második- harmadik, most sem és mégsem sikerült!

Másik intézetet kerestek. Hormon injekciók, gyógyszerek sora következett, nyolcadik.-tizedik,- egyik nap az égből jártak, mert megtapadtak vélték a sejteket, de jött a fájdalmas hír: nem maradt meg a terhesség. Az imádságok nem találtak meghallgatásra.

Egy éjjel, álmában, ijesztő tengeri örvény ragadta magával, ami húzta mind lejjebb és lejjebb a sötétzöld tengerfenékre, fuldoklott, kapaszkodott a tengeri növényzetbe, az rácsavarodott testére, karjaira, lábaira. Mozdult volna, de lebénuult, hajzuhataga fátyolként lebegett a vízben.

Hatalmas csend vette körül! A rég hallott, ismerős hang szólalt meg: „Küzdj, ússzál csak erősen, az örvény alján van egy kis folyosó, azon kitalálsz a mélyből. Neked élned kell, mert még nem jött el az ideje, de kislányod fog születni, Isten ajándéka!” Minden erejét összeszedte, az utolsó lélegzetéig küzdött, kitört a felszínre. Egész teste vízben úszott, de újra látta a reménysugarat.

Jöttek újabb próbálkozások, az évek könnyörtelenül teltek!

Suttogások vették körül őket: „Mit akarnak, mire várnak, fogadjanak örökbe, úgysem lesz gyerekük, hiszen már a negyvenet is jóval túlhaladta!”

A próbálgatás, várakozás éveiben a kis holland-magyar unokaöcsikék minden évben hetekig vendégeskedtek náluk, szívük minden szeretetével imádták őket, legdrágább kincseiké váltak. Megismertek a magyar-honnal, amit második hazájuknak tekintettek. Egy alkalommal, a repülőgépről lejöve, magyar zászló feszült a két fiúcska karjai között, ezzel fejezve ki örömüket, hogy újra megérkeztek a „boldogság földjére!”

A Tiszán hajózva, halászladikon, gyöngyözött jóízű kacagásuk, a csobogó folyóban áztatva kezüket-lábukat. A Tisza-tóban, „nagybátyjukkal” versengve csúszdáztak, vízibicikliztek, versenyt úsztak, szomorkodtak, mikor eljött az este.

Csak három petesejt maradt! Az asszonyka nem adta fel, hiszen voltak rajta kívül még ketten, akik az utolsó leheletükig támogatták.

(Folytatás a 10. oldalon)

(Folytatás a 9. oldalról)

Párja, aki mindenhová elvitte az ő „drága kis magyarját” ahol beteljesíthették volna gyermek utáni vágyukat, és az édesapja, aki valahonnan biztosan tudta, hogy lányának gyermeke születik. Nem csak az anyai szíveknek lehetnek megérzéseik, a gyermekükért rajongó apák is meghallhatják az „égi hangot”!

2019 karácsonyának tájékán tudtam meg, hogy Aranylabdácska terhes, és a baba él!

Ekkor már csaknem 46 éves volt! Régebbi korokban nem volt ritka, hogy az asszonyok ilyen korokban is szültek, de nem az első, hanem sokadik gyermeküket. Megtörténtek az első vizsgálatok, a kis jövevénynek, úgy tűnik, semmi baja nincs. Elérkezett 2020 február, egyre ijesztőbb hírek özönlöttek a nagyvilágból: Világjárvány van! A kórházak, rendelőintézetek bezártak, magánorvosok sem rendeltek.

„Maradj otthon! Maradj otthon!” – hangzott mindenfelől.

„Juditka! Akkor mi lesz most? Nem járhatok vizsgálatokra? Bár olyan jól érzem magam, mint még életemben soha, annyit tudok dolgozni, egész nap le sem fekszem. Ez vajon nem baj? Záporoztak a kérdések napról-napra, én pedig örömmel bíztattam és bíztattam.

A pár az egekben járt, de az aggodalom is ott bujkált bennük, hogy pont most, a Covid alatt jött a várva-várt álom: vajon beteljesül-e?

De a babát mindez nem érdekelte! Ő csak növekedett az anyai pocakban, ahol minden nap mesét és gyermekdalokat hallgatott holland édesapjától, aki ezeket a dalokat még gyermekkorában édesanyjától tanulta, és magyar anyukájától, melyekre a szűk helyben, lábai rugdosásával és karjai mocorgásával válaszolt.

Már a nyolcadik hónapban jártak, mikor az asszonyka, minden előzmény nélkül elvágódott a konyhában, esés közben mellkasát és derekát a konyhaszekrény élébe ütötte. A nagy zuhanásra a leendő édesapa ijedten rohant ki szobájából, ahol éjjel-nappal dolgozott. Rövidesen feleszmélt, azonnal a hasát tapogatta. A baba nyugodt volt, békésen rugdalt tovább, s mintha azt mondta volna nekik: „Ne izguljatok, jól vagyok, kutyabajom sincs!”

Óriási fájdalmak gyötörték, csak segítséggel tudott felkelni, lefeküdni, a WC-re sem tudott egyedül kimenni. A hang újra megszólította: „Ne félj, légy erős, minden jóra fordul!”

„Juditka! Nem akarok rtg.-re menni, nem akarok a babának ártani! Mit tegyek?”

Távgyógyítás következett. „Drágám! Fulladsz? Kapkodod a levegőt? „Záporoztak a kérdések és a válaszok. „Ha bordatörést szenvedtél is, bízzál, az idővel magától meggyógyul! Borogatás, kenőcs és majd csillapodik az a fájdalom!”

Augusztusban megjött a hír! Császármetszéssel megszületett „Isten ajándéka”, Jázminka. Hol a boldogságtól átszellemül édesanya, hol az édesapa tartotta karjaiban ezt a csodát, a beteljesült álmot, égi jövevényüket!

Jöttek a hétköznapok! Sok aggodalom, jól csinálók e mindent, mi lesz, ha nem lesz anyatej, még mindig fájdalmaim vannak, el tudom e látni? Ahol babát adott az Úr ennyi küzdelmes év után, ott erőt is adott! A coronavirus

is újra támadt, nem jöhetett hozzájuk testvére Hollandiából, hogy segítsen neki, a szülei sem hagyhatták el otthonukat, meg kellett ezzel a helyzettel birkózni, derekasan helytálltak! Az apukának, aki otthonról, távmunkában dolgozott, nem sok ideje maradt ház körüli tevékenykedésre. Picurka tudta ezt és áldott jó gyermekként viselkedett. Hagyta őket, a napi fáradtság után, aludni éjszakánként, felébredéskor sem sírdogált, hanem rögvést rögtön gógi-csélésbe kezdett. Apuka fürdette: körömvágás közben, amitől oly sok gyermek ordítva kapalózik, ő széttárta karjait, közben csábos mosollyal biztatta apát: „Csak nyugodtan, tudom, vigyázol, és nem vágod meg az ujjam!”

Én sem utazhattam el hozzájuk, de az anyukától kaptam sok videót és boldog vagyok, hogy részese lehetek a kis csodabogár fejlődésének.

Három hónap széleseben elszállt, mikor a nagyszülőket végre meglátogathattuk, és egy videót játszott le a „felhőkben járó” nagypapa. A picike, aki olyan szépséges arcú, mint a legcsodálatosabb festményeken megjelenített Kisjézus, beszélni kezdett! Igen! Beszélni!

Nem babanyelven kápráztatott el minket, hanem egy olyan nyelven, amit mi lefordítani nem tudunk. Idegen nyelven, ami nem földi nyelv! S ő csak mesélt és mesélt megállás nélkül, folyamatosan. Elmesélte nekünk kis életének létrejöttét, honnan érkezett, messzi világból, ahol a csillagok ragyognak, hogy itt, a Földnek nevezett bolygón új reményt adjon nekünk, embereknek! Hogy újból megtörténhetett a csoda: Égi lényként emberként jött a világra! Hálásan köszönöm, hogy részese lehetek ennek a csodának és minden mozzanatát követhetem földi életének!

„Égi Tüneményem” mindennapjaim részévé vált, a technika segítségével. Láthatom, hogyan nyitogatja szájacskáját az újabb sütőtök adagért, forgatja parányi kezecskéiben játékeit, ismerkedik velük. Olyannyira, hogy egyiküket nézegetve apukáját észre sem vette, mikor fölé hajolt. „Már nem szeret engem?” Dehogynem-dehogynem! De annyi újdonság van ebben a földi világban! „Mindent meg akarok ismerni!” Édesapja képeskönyveket hajtogat és olvas neki. Tanítja, holland nyelven énekelni olyan dalocskákra, amiket az ő kisbaba korában édesanyjától hallott. Jázminka pedig kis kezével simogatja arcát, puszilgatja, hálás a sok szeretetért, amivel elárasztják.

Drága anyukája egyre biztatja: „Jázminka! Meséld Juditkának, mondjad-mondjad! És Jázminka csak mesél és mesél, s én értem minden szavát, és ő maga a tűz nekem, mint ahogy George Bernard Shaw megírta:

„Az élet tűz, amely mindig elhamvad, de új lángra kap, mikor gyermek születik”.

Aranylabdácska, az ő érzelmes, bensőséges hangján így vallott nekem: „Tudod, Juditka! Nem is baj, hogy Jázminka ilyen későn született, mert akkor lehet, hogy nem tudtam volna annyira szívből szeretni két kis unokaöcsémet. Így őket, és most Jázminkát is eláraszthatom az összes szeretetemmel!” Érzik ezt a távolban, a mostanra jócskán felserdült, magyar-holland fiúk! Bár a járvány miatt nem jöhetnek gyermekkori boldogságuk helyszínére, a távolból ölelik, csókolják az „Égi jövevényt”, aki angyali mosolyát küldi nekik az éter hullámain.

B. Mester Éva

Téli erdőben

Fekete erdőben gomolygó ködfátyol,
tekereg a sötét, kifosztott faágon.
Lehullott levele, üressé vált lombja.
Napsugarat sem rejt. Ő is a tél foglya.

Gyengélkedő évszak pocsolyába fekszik,
sárba ragadt tükrén duplázza a semmit.
Nem a fény, csak a köd, mi messziről látszik.
Vágyaink becsapnak, a káprázat játszik.

Gyenge hótakaró ráborul az estre.
Úgy készül, mint egykor Pénelopé leple.
Ami tegnap esett, elolvadt másnapra.
Ami később hullik, az sem vár tavaszra.

Lassan a hóvirág, készül ébredésre,
szűz-fehér ruháját vasalja testére,
Megpezsödül az élet szálfák gyökerénél,
erősebb lesz a vágó erdők sűrűjénél.

Fecske Csaba

Egymás mellett ültünk

egy utcában laktunk közel egymáshoz
mellettem ült az iskolapadban
ha kitört ceruzája hegye
én kérés nélkül megfaragtam

összeért térdünk a pad alatt
egymásra néztünk elpirultunk
nem értem miért is kukkant be
a jelenbe szegényes kis múltunk

hogyan volt hogy nem így igaz
egymás mellett ültünk a padban
szégyen egyszer hasra estem előtte
amikor egy lepke után szaladtam

olajos padló fekete tábla
ahol voltam ott maradtam
mintha megállt volna az idő
pedig múlik szakadatlan

...

egymás mellett ültünk a padban

Nagy fák

Papp László alkotása

A liba

Ismerek egy fülig szerelmes fiatal-embert szűkebb pátriánkban Dél-Borsodban, aki mostanában olyan, akár egy elvarázsolt álomkóros, de talán még inkább található hasonlat, hogy a gazdája tekintetén éjjel-nappal csüngő pulikutyára emlékeztet. Szóval, emberben nem normális módon lesi, ráadásul teljesíti is a saját bájával fenemód eltelt barátnője minden kívánságát.

A dolog azért szembetűnő, s főleg azért szánelmas, mert a csaj nem egy nagy durranás. Mi, régi motorosok, akik már nőben is láttunk ilyet is, olyat is vándorlásaink során, az ilyenekre mondtuk azt anno: elmegy szódával.

Ugyanis a bébi a korához képest túl töltött, szóval duci, s bár-hogy is sminkeli magát, bizony szeplős a drága, a szellemi képességéről pedig, jobb, ha nem mondok semmit, hiszen a sem-miről nehéz lenne valamit is, pláne jót mondani.

Mégis... Ha erről a hölgyről van szó – akit „az oroszlán sírva enne meg” – akkor a mi fiatalemberünk se nem lát, se nem hall, viszont teljes gőzerővel imádja az ő Dulcineáját.

Sajnálom szegénykét! Az ilyenekre mondta annak idején a jó öreg Moliere nagyon találóan: „mert ilyen a szerelmes: I szeme nem lát hibát! S tündöklő hatyúként imádja a libát”.

Apropó, liba... Érdek nélkül tanácsolom ennek a fiatalembernek, de másnak is, a libát csak baromfiként szabad szeretni! Úgy viszont nagyon! Fazékban, tepsiben! S főleg a máját!

Őnök szerint: rosszmájú vagyok?

(daruszögi)

Papp László 1922-2020

Ködös novemberi napon érkezett az üzenet közös barátunktól Rézművesné Nagy Ildikótól: „Szomorú hírrel kereslek meg. Ma elment szeretett Mesterem Papp László. Eddig otthonában élt, a fiai és egy kedves gondozó asszony vigyáztak rá. Éreztem, hogy már nem a régi, hogy gyengül, hogy fogy az

idő... covidos lett, kórházba került...nem volt ugyan gépen, elaludt.. 1955-ben kerültem a szakkörébe, ez volt a 65. közös esztendőnk. Emlékszem amikor a 90. születésnapján Veled köszöntöttük, milyen friss, derűs volt, milyen jól nézett ki a fényképein is. Ez az utóbbi év a találkozásokra sem adott alkalmat. Egy korszak ment el vele...”

Egy olyan ember távozott közülünk, akinek sorsa és cselekedetei sokaknak volt közvetett, vagy közvetlen módon tanítója. A második világháború után az országot újraépítő nemzedék azon jeles személyisége volt, akit egész életében a szépet kereső énje vezérelt a megpróbáltatások között. Népből és nemzetben gondolkodó társaival együtt igen sok áldozatot vállalt az ország felemelkedéséért, és a kiszolgáltatott időkben is az igaz szó és becsület pártján állt. Azon kevesek közé tartozott, akiket a másokért, a közösségért való tettek erkölcsi parancsa vezetett. Lélek arca az embertársai felé sugárzó, segítő szeretetben szépült meg. Játékosan bölcs és szüntelenül érdeklődő perlekedései sokszor segítettek átlátni az életnek a jelentős álarcában tetszelgő jelentéktelen dolgait. Kitartása és példamutató ügyeszerete sokaknak nyújtott erőt életünk értelmezésében. Művészetének és pedagógiai munkásságának is elsősorban a moralitás volt a navigátora. Festményei és grafikai az esztétikai értékeken túl, kordokumentumok is egyben. Technikai sokszínűségük, a teremtőjük állandó megújulásra kész akaratát, a témaválasztás gazdagsága pedig a megélt évek ezernyi élményét tükrözik.

Stiláris változatosságukat áthatja, és egységessé teszi az egyéni alkotói attitűd. Műveit hol leíró festőiség, hol érzelmeket sugárzó expresszivitás, hol a tájélményből táplálkozó lírai konstruktivitás vagy éppen ezek sajátos ötvözetje jellemzi. Az alkotásokban ott bujkál a kortárs Seres János festőművész barátsága, Lenkey Zoltán grafikusművész csendes protestálása, a zseniális Kondor Béla látomásossága, Bod László és Várady Sándor újat teremtő hite, és a Miskolcon élő kollégáknak a város képzőművészetét formázó munkássága.

1922. augusztus 3-án született Miskolcon. Szatmárból, paraszt szülőktől származó édesapja, Papp János, mesterségét tekintve kovács volt, édesanyja Nagy Erzsébet

háztartásbeli. Mivel a családnak több gyermeke nem lehetett, nagy becsben, féltőn nevelték. Eleven, kalandokra vágyó gyerek volt, aki a változó szorgalom mellett az elemi iskolában mindvégig jeles és kitűnő tanuló. Gimnáziumi tanulmányait a Lévy József Református Gimnáziumban végezte. Ezek az évek fontosak voltak további életének alakulása szempontjából. Csorba Zoltán osztályfőnökének embersége, Imreh Zsigmond rajztanárának útmutatásai, az iskolatársakkal: Seres Jánossal, Székács Zoltánnal kibontakozó barátság életre szólóan befolyásolták gondolkodását, érzésvilágát. Az otthon, a családi környezet és a gimnázium szellemisége érdeklődését már korán a társadalmi, politikai, irodalmi és a művészeti kérdések felé irányították. Az Ady Endre, Móricz Zsigmond, Szabó Dezső, Bartók Béla, Kodály Zoltán, Győrfy István hatására kibontakozó népi mozgalom, és a falukutató írók hatása meghatározóan gazdagították.

Rajzolt, festett és sokat olvasott. Tanulmányozta az egyszerű emberek életét, beutazta az országot, könyveket terjesztett, részt vett munkás-író találkozók szervezésében. A lázas tenni akarás nála és társainál a kor parancsa volt: „mert az idő siet, most kerül dűlőre, érdemesek vagyunk-é életre, jövőre”- írta önéletrajzi feljegyzésében.

Mozgalmi tevékenysége és a tanulás mellett, művészi ambíciói is munkára, állandó önképzésre ösztökélték. Ebben nagy segítségére voltak főiskolás barátai Seres János és Székács Zoltán. Így vehetett részt az utóbbi közbenjárásával a Főiskola nyári művésztelepén, Nagybányán 1943-ban, amelyet Boldizsár István vezetett. Még ugyan ezen a nyáron résztvevője volt a balatonszárszói konferenciának, amely tovább szélesítette látókörét, fokozta a társadalmi problémák iránti érzékenységét, delezte elkötelezettségét. Mindezt tettekre is váltotta, hiszen lelkesen ott volt mindenütt, ahol embertársaival lázas vitákban szót ejthettek a tágabb világ és a szűkebb haza gondjairól. Terjesztette a Püski Sándor-féle Magyar Élet Könyvkiadó kiadványait, előfizetőket szervezett a népi írók műveire.

A várható bevonulás kényszere elől menekülve egy évet Mátészalkán a nagynénjéknél tölt, miközben Pécsen jogakadémiai szigorlatot tesz. Újra visszatér szülővárosába, ahol már várt rá a SAS-behívó. Tornaljárja kellett bevonulnia. Innen először az érsekújvári Karpaszományos Iskolára vezényelték, majd az egész iskolát Németországba szállították. „A kényszerű bevonuláskor sem a halálra készültem, kedvenc könyveimmel, fényképezőgéppel, filmekkel, rajzeszközökkel megrakodva vonultam be”- írta.

Németországban útjuk Lingen, Oldenburg, majd Helgoland szigetére vezetett, ahonnan Wilhelmshaven kikötőjéből Cuxhaven, Kiel érintésével Dánia felé vették az irányt. Innen visszafordították őket és Schleswig városában esett angol fogságba 1945. május 5-én.

Itt sodorta össze a sors több képzőművészeti főiskolással (Arató János, Kamotsai István, Nónay Pál, Sarkantyú Simon) akiket a szintén táborlakó neves erdélyi szob-

rászművész *Szervátiusz Jenő* vett szárnyai alá. Ő szervezte, fogta össze tevékenységüket, lett mesterrükké, tanítójukká, atyai barátukká. Velünk és a hadifogolytábor tagjaiból, elhurcolt levontegyerekekből egy nagy létszámú „képzőművész kört” szervezett festő, grafikus, iparművész tagozattal. Életet teremtettek Éselheide sivatagszerű kietlenségében.

1946. májusában tért haza. Hozta magával „a távol-
lét fotó, rajz és festmény dokumentumait.”

Az akkor alakult Népi Kollégiumok Országos Szövetségében barátai, kollégái megbízással várták. Miskolcon nyolc kollégium szervezésében és vezetésében vett részt. Jelentős szerepet töltött be Miskolc képzőművészeti életének újjászervezésében. Az ötvenes években a Városi Tanácson népművelési előadó, majd rövid ideig általános iskolában tanít. Az 1956-os forradalomban és szabadságharcban való részvétele miatt letartóztatják. Kiszabadulása után 1958-ban folytatja tanári munkáját a Kereskedelmi és Vendéglátóipari Szakmunkásképzőben. A megye és a város gimnáziumainak rajz szakfelügyelője volt egészen nyugdíjba vonulásáig.

1952-től vezette a Vasas Képzőművész Kört, ahol nagy hangsúlyt fektetett az amatőr képzőművészeti mozgalom magas szinten tartására, a fiatalok felkészítésére. Sok építész, festő, grafikus, szobrász, iparművész, rajztanár pályája indult innen. 1947-től rendszeresen kiállított helyi és országos kiállításokon. 1947-től volt tagja a Képzőművészek Szabad Szakszervezetének majd elsők között a Magyar Képzőművészeti Alapnak.

Művészetének alakulását több dolog motiválta. Egyrészt a mesterség és a képzőművészeti gondolkodás elsajátításának öntevékeny módja, amelyet nyitottsága és tehetsége állandó ösztönzésére építve tudatosan, folyamatosan alakított. Másrészt a barátok, a művésztársak közvetett és közvetlen hatása az egyéni hangvételének kialakításában, megtalálásában. A Rudnay tanítvány Seres János mélyről fakadó festőisége és az ehhez társuló szigorú komponálási mód legalább olyan erővel hatott rá, mint Székács Zoltán kísérletező magatartása. Megízlelte ugyan a plein air festés nagybányai hagyományait, a miskolci művésztelep doyenjének, Csabai Kálmánnak piktúráját is jól ismerte, mégis inkább az európai iskolához igazodó új hangot keresők táborához csatlakozott. Művelődésszervező, pedagógiai tevékenysége és tárgyalkotó vonzalma termékenyen egészítették ki egymást. A miskolci grafikai műhely köré csoportosulóknak a sokszorosított grafika iránti szenvedélye Őt sem hagyta hidegen. Témaválasztásában az egyszerű munkás hétköznapiaknak legalább olyan művészi emelkedettséget tulajdonított, mint a szűkebb hazában és a máshol megélt és átélt természeti élményeknek. A látvány ihlette képteremtés primer szándéka mögött, gyakran ott bujkál a múlt időben velünk történő dolgok megragadásának - megörökítésének-megtartásának vágya. A művészetteremtő akaratának eszmei alapja az emberek iránti felelősség érzetre, a népi-nemzeti elkötelezettségre, művészeti attitűdjé pedig a tűnékeny jelenségek forma és szín ritmusának keresésére, a rejtőzködő lényeg megértésére, formába öntésére épül. A képek hol oldott festőiséggel, hol színes vonalrendekre építve, hol

Bükkszentkereszt 1950.

Papp László munkája

szerkezetes tájkonstrukciókban érzékeny festői zárványokat keretezve absztrahálják a látottakat, vagy azok emlékezetét. Technikai sokszínűségükben – akvarell, tempera, olaj, zsírkréta, tus, linóleummetszet, rézkarc – széles skálán szólaltatják meg élményeit, véleményét a világ és az idő egy általa megélt metszeteről.

Az alkotói én, és a közéleti szerepvállalás belső kényszere azonban mindvégig viaskodik személyiségén belül. Erre figyelmeztette, a kortárs *Bihari Sándor* is „Egy befejezetlen portré ellen” című versében:

*Bátyám, az arcom ott maradt a vásznon
befejezetlenül, mert nem volt idegem
végigülni a délutánt a meghitt műterem
fehér fényében. Föl kellett állnom.*

*Te is a várost vered föl, ecsetet ledobva,
valami fontosabb hitével elszaladsz,
s zaklatva csak fáj, ami belül maradt.
Az életed beszikkad a tubusokba.*

*Nem lehet így. Túlontúl sok a káprázat
életünkben, a rejtett magyarázat;
szegődni kell már, szegődni igazán
s nem osztódva, - az ecsetbe fogódzva.*

*Arcom odaadni, hogy életed ráragyogjon
egy délután. Míg a földbe nem mázsol a halál.*

Papp László ránk hagyott életművét így nem csupán a műtermében, gyűjteményekben, baráti családoknál és a közintézményekben fellelhető alkotásai jelentik. Tanító, az emberekért felelősséget érző cselekedetei legalább olyan jelentőségűek, mint a csendes szemlélődésre hívó művek. Pajkos derűvel átszőtt bölcsessége, mindenkit kereső szeretete, tehetséget tisztelő és formáló tanácsai halála után is sokakban ott élnek majd és gyümölcsöznek gazdagon. Tisztelettel emlékezünk a művészre, a tanárra, a barátára, ha egyáltalán külön lehet választani mindezt az Ő ránk hagyott emberségében.

Dobrik István
(Portré-, műtárgyfotó: **Dobrik Rezső**)

Fecske Csaba

Erdőn

levelek sutyorognak
zöld felelget a zöldnek
most születik a holnap
hajnalok tündökölnek

fű-szőnyegen sok árnyék
sötétség hull a lombból
himnuszt zeng a madárnép
szívvel teli torokból

avar roppan alattam
a tavalyi lomb ott van
fák üzennek titokban
jövendő századoknak

szél-ijesztette ágról
libben puha madártoll
riadtan nézem ennyi
maradt csak a madárból

Drabon József

Az idő rejtélye

Mikor kezdődött? Lesz-e majd vége?
Idő múlása maga az élet.
Emberősünk még nem vette számba,
nem volt annak börtönébe zárva.

Tudósok kutatják - nincs felelet.
Mikortól vagyunk tényleg emberek?
Meddig maradhat fenn mostani lét?
Mikor hunyja le a Nap szemét?

Idő, azt mondják, örök s végtelen -
Millió év múlva lesz szerelem?
Sorskérdések, mind válaszra várnak,
örülünk színes, nyíló virágnak.

Isten teremtette, ez a világ,
zengi életünk szentelt himnusát,
a lélek örök, véget sohsem ér.
Végül halandó egyszer célba ér?

Sok kérdés, mely mindig talány marad,
életünk rövid, bár gyorsan halad.
Mennország, pokol, nem tudjuk, van-e,
nem jött még onnan vissza senki se'.

Téli délután merengtem ezen,
tar, kopasz fákat láthat a szemem -
Mikor kell Uramnak jelentenem?

Lilafüred 1955

Papp László alkotása

B. Mester Éva

Kvíz

Negyvenéves diplomámat
leporoltam a minap.
Itt egy kvíz, majd megmutatja,
tudásomból mi maradt?

Jön a kérdés és négy válasz,
csak az egyik lehet jó.
Focicsapat nevet firtat,
én nem voltam szurkoló.

Divatvilág sosem vonzott,
honnan tudjam mi a trend?
Mit rövidít három betű,
angol szóként mit jelent?

Ki, kivel járt, mettől meddig,
van-e közös gyerekük?
Sűrűcserés életüket
jobb, ha nem is követjük.

Rock bandákat, celebeket
nem mutattak be nekem.
Élővilág szereplőit
adatokra nem szedem.

Naiv hit, az irodalom
sikerélményt ad talán.
Konyhatündérként is buktam,
úgy főzök, mint nagymamám.

Import kérdések fordítva
odadobva, hanyagul.
A feladat is pontatlan,
te tanulj meg magyarul!

Aztán majd én kikérdezlek,
tanár voltam sokáig.
Vetélkedjünk! Nem biztos, hogy
felérsz majd a bokámgig!

Szálka

– Az a férfi, akinek 40 éves korában nincs egy kis pocakja, az beteg; s az a férfi, kinek 50 éves korában sincs még egy kis ingatlanja, az hülye – mondta ezt nagy határozottsággal egy bizonyos Panni néni, aki ezzel a megjegyzésével no meg azzal, hogy Márai rokona volt (a kettő

nem zárja ki egymást, ellenkezőleg erősíti) bekerült a magyar irodalomba is.

Mindössze azt szeretném csak ezzel kapcsolatban megjegyezni, hogy mindenki családjában akad ilyen Panni néni, aki mellel az értelmesebb rokonok közül való.

Már csak ezért is, nem árt odafigyelni a Panni nénikre, hogy mikor, mit mondanak!

(daruszögi)

Pocsai Piroska

Tűz az avaron

Fáradt, nehézkes már a gondolat,
lassul a jelen múltat bontogat.

Felfal az idő, élet ostoroz,
Vágtat a perc, mint tűz az avaron.
Kinn rügyeket bontó erdő éled,
rejteken patak fecserész-csacsog.

Virághímes rét, fűszeres illat,
zümmögő-zsongó bogármenedék.
Méltóságosan szelíd a látvány,
sugárzón szép, mint ifjú csemeték.

Lassul az éjjel. Lustul az érzés,
elfárad az elme, zsalut bezár.
Nap sugarával ébred a holnap,
letisztul sok emlék... édes - vagy - fáj.

Fáradt, nehézkes már a gondolat,
feledésbe merül a pillanat.

Hazafelé

Mezey István rajza

Varga Rudolf

Aztán szép csendben

Azon a vasárnap
délelőttön,
mise után
a
torony árnyékában
Bertalan
Máriát
meglátta s megkívánta.

Elment
a
Mária
apjához. Megkérte
a
lány kezét.

Isten, ember előtt
feleségül vette.
Mégfogantam
én.

Megszülettem.
Hemperegtem.
Felálltam.
Mentem.
Elfáradtam.
Leültem.

Azóta ücsörgök.
Nem találok sehol
a

lényegét.
Vakaródzom.
Úgy
teszek, mintha
lenne
még
valami tervem.

Aztán
szép csendben
megdöglök.

De
magamat becsapni,
felejteni,
bűnbocsánatot kérni,
megváltást remélni
már
se erőm, se kedvem.

Hegyenlakók

Mezey István rajza

Orosz Margit

Anya nélkül

látod milyen elhagyatott
a Fő út menti lépcsőház
hiába lakják emberek
nem járnak oda Marikák
pistikék nem virítanak
erkélyed ládáiban sem
fodros tarka petúniák
nem duruzsol a varrógép
miként nem hívogatsz te sem
hallgat a telefon mélyen
kettőtizenkettő-hétnyolcvannyalc
nézem várom megcsörrenjen
de csak az emlék cserkész be
tudod az árvaság érzése
már örökre bennem dalol
most hosszú lesz a tél tudom
anya nélkül hóesésben
miértek jelét kutatom

Életről halálról!

„Az élet az, ami akkor történik, amikor épp más terveid lettek volna.”

Februárban volt 40 éve, hogy temettük apósomat. Én lettem a gazda. Pálinka, bor, víz, pogácsa. Temető, reggel 6 óra, gyülekező. Volt ott mindenféle korú ember, sokukat ott ismertem meg. Igen, sírt ásni jöttek a rokonnak, a barátoknak, a munkatársnak, az embernek. Harminckilencnek számoltam Őket. A fiatalabbak, meg a hozzáértők mentek lejjebb-lejjebb a földbe, időnként cserélődtek, de így sem került sorra mindenki, mert ugyan sírt ásni jöttek, valójában végtisztességet adni. Ahányan voltak sírt ásni, olyan ember volt a néhai, beszéd se kellett hozzá. Beszélgettek pohár mellett, egymással kezeltek, a halottat „éltették”, felelevenítették közös emlékeiket és az *ide jutunk* mindannyian is elhangzott.

Azután jött a pénz, s a rokonok, barátok már nem mehetek sírt ásni, a részvét e teljesen emberi mivoltát gyakorolni, teljesen személytelenné vált az ember elbúcsúztatása. Azóta nagyot változott a világ is, benne az ember is. Ez a múlt, de mi lett és mi lesz a jövő. Szerepel-e benne az ember és/vagy a gondolat életről, halálról, születésről, elmúlásról?

Nem ma történt. A temetőknél állva, soromra várva pár szót váltottam Feri bácsival. Azután mentünk, ki-ki a maga útjára. Kicsit billegő, ráérő léptekkel távolodott tőlem, egy locsolónyi vízzel. Talán a legközelebbi augusztusi délutánon, újra a kúthoz mentem. Egyedül voltam. Kicseréltem a virágot meg a vizet is. Visszafelé – még nem voltam se nyugdíjas, se beteg – gyalog indultam kifelé, mert hogy csak az előbbieknél lehet autóval behajtani. A kútnál önkéntelenül tovább mentem. Mire kérdés-ként belém hasított, hogy minek jövök erre, már ott látom magam előtt, hogy *B. Ferenc 1926* önkéntelenül –, meg a felesége is alatta. Meghaltak volna? Szóval nem. Megcsináltatták a vörös márvány síremléket és még virágot is ültettek rá, sőt locsolták is. Ezek nem normálisak. Pont vagy kérdőjel? No lássuk. Egy biztos, már nem kell aggódni, hogy csak fakeresztjük lesz vagy, hogy a maradék másra költik el a pénzt. Újabb érv: Ők már tudják, hol lesz a nyughelyük. Tudják, kik a szomszédok. Még akkor nem gondoltam, hogy ez már szinte "divat". Az még hagyján, hogy ha elsőnek meghal valaki, alá vagy felé kiírják a párja nevét a sírkőre is befejezetlen dátummal. Na, szóval ez ma már nem egyedi eset, azonban nálam a pálmát az, a még szintén élő jó ismerősöm viszi el, aki a sírkőre stilizált könyvbe „*Ember küzdj és bízva bízál!*” madáchi idézetet íratna. Hirtelen azt kérdeztem magamtól, hogy nekünk írta vagy magának, és ideátra vagy odaátra?

Ami most következik az nem régi eset. Tv műsorban *Ugron Zsolna*, aki egyébként tudásban és nőként is egy jelenség, *Novák Ferenc* híres néptánc koreográfussal beszélgetett, aki az életről, a néptánchoz való viszonyáról és sok minden hallgatásra érdemes dologról mesélt. Jól benne voltak a beszélgetésben, amikor az elmúlásról is szó esett. Egyszer csak azt mondja a Mester: én már előre megtartottam a halotti toromat, mert kíváncsi voltam mi történne ott, és én nem akartam kimaradni. Abszurd gondolat a tor a „halott” részvételével. Fizikailag ma még lehetetlen ott lenni, de 50-100 év múlva, ki tudja? Ha már boncolgatjuk, én úgy gondolom, elég sokan kikelve az elmúlásból, – számolnák, hogy kik vannak a temetésen, – sírnak-e, – időben halt-e meg, – esik-e az eső, – a rög dörömböl-e a koporsó tetején. Meg hasonló utópista gondolatok.

Ami most következik az nem morfondírozás, hanem tény. Ez is régen történt és már-már a feledés homályában veszett, amikor mostani gondolataim kiráncigálták a mélységből.

Szomszéd falu, – temetés. Egy nagypapa, az ismerőseim hozzátartozója, de annyira ismerős, hogy ott volt a helyünk a temetésen. Feleségemmel, mindenkor tisztos távolságot keresünk, nem a sír szélén, de nem is egy stáció dombon. Most is így volt. A szertartás egy pontján, már a sírnál, elkezdődött a családtól, rokonoktól, ismerősöktől való búcsúztatás. Ott az a szokás, hogy a „főkántáló” olvassa fel a leírt szöveget, nem a pap.

Először az elhaltról olvassa a leírt szöveget, hogy ilyen jó ember, olyan szerető családapa, példát lehetett róla venni stb. Előttünk, de tőlünk halló távolságban állt összekarolva három, a halottal kb. egykorú öregasszony. Az egyik azt mondja, a másiknak: *hallod mit beszélnek erről a latorról, Jézus Mária!* Hát mi ismertük, de meg sem botránkoztunk, hisz halotról vagy jót...

Hazafelé autóztunk, amikor szóba hoztam a nejemnek a dolgot, mármint, hogy úgy összességében hány emberről mondhatnak igazat, csakis az igazat az utolsó bú-

csúztatáson? Én meg úgy határoztam akkor, ha ép lesz még az eszem megírom a magam búcsúztatóját, ne dicsérjenek agyba-főbe, mert az sem én lennék. Amennyiben Novák Ferenchez idomulni próbálnék, akkor felvételtől a saját „előadásomban” tenném mindezt. Lámpa! – figyelmemet a feleségem, én meg a fékre lépek így is meg úgy is, és odalett minden további gondolatom.

Egy reggel arra ébredtem, hogy a 90. zsoltár fészkelte be magát a gondolatomba; Első sora így hangzik: *Te bened bízunk elejítől fogva*. Hát igen, a vallási tekintetben vegyes lakosság miatt elég sok református temetésen vettem részt. Jött a gondolat azonnal, hogy miért nem az inkább katolikusok által énekelt *közelebb, közelebb hozzád* ének jut eszembe, amely végül is nem teljesen halott búcsúztató, bár temetésen is éneklük sokszor. Szóval ennek gyönyörű sorai mélyen elgondolkodtatnak bármikor hallom, mármint az a két sor is, hogy: „*Ha vándorutamon a nap leszáll, Nyugtot fáradt fejem csak nálad talál*”.

A mások halála elgondolkodtat az élet végéről, az elmúlásról, a halálról, ám annak ellenére, hogy számtalanszor próbáltam a gondolatot tovább vinni miként, hogyan jutok el én is oda, de minden idegsejtem tiltakozva már a gondolatától is, megálljt parancsolt. Így hát mostanáig sem jutottam előrébb, mint amit úgy apránként eddig is gondoltam az elmúlásról. Sőt, újabb és újabb falak tornyosulnak én elém is, egyáltalán emberi agy képes-e választ adni minderre? A kérdés pedig az: *Mi lesz, ha meghalunk, van-e túlvilág, feltámadás?*

Nem sokkal fontosabb, hogy megértsük, *hogy van élet a halál előtt, és életünk minden napját méltó módon éljük meg?*

Bár az élet számtalan próbatétellel mér meg bennünket, mégis boldoggá tehet, mert mint már említettem, az élet az, ami akkor történik, amikor éppen más terveid vannak, de akkor is a te életed!

No, akkor most mit állítok és mit tagadok, vagy melyik a fontosabb és melyik nem? Vessük össze a leírtakat: **azért születünk, hogy majd meghaljunk, minden nappal közelebb jutunk az elmúláshoz és nem mindegy, hogy hogyan éljük meg életünk napjait, vagy élni jöttünk a Földre és csak a legvégén meghalni, a cél nem a halál, hanem az élet.**

Szerintem apósom nem igazán gondolkozhatott minderől, mert felkészületlenül, fiatalon, hirtelen halt meg. Ismerve Őt, mégis az életre mondana igent, miközben az utánunk is újak jönnek kezdetű nótát énekelné.

Feri bácsi már más, Ő készült valamire, „megágyazott” maguknak és talán a halál gondolatával is barátságban lehetett.

A Mester, noha életében volt gáncs, és talán nem volt minden örömteli, azonban habitusából, gondolataiból inkább azt véltem felfedezni, hogy erősen életpárti, még „odaátról” is visszajönne leleselkedni.

A legnagyobb kételyem a nagyapával van. Maga módján az életre esküdhett, kissé önző és pálinkaszagú ímával. Nem tudom az „odaáti” fogadáson melyik állomáson időzik tán még ma is.

Végül is, és minden esetre megmarad az örök kétely életről és halálról, de talán ideje sokaknak átértékelni az életet, míg a halál el nem választ önmagunktól és szereteteinktől!

Dr. Kriston Mihály

B. Mester Éva

fénymadár

naplementével
köszön az alkony
maroknyi sugár
madarat rajzol
angyali fényből
szótt a ruhája
pillanatomban
csapong a szárnya
bűvölet emel
fel a magasba
fénymadár repült
valóságomba

Pocsai Piroska

Tűnődés

Tán' haragudnom kéne? Már nem tudok,
hisz' te is adtál az életből nekem.
Minden, mi bennem érzés és akarat,
részedből is örökölt lélekelem.

Szeretem az élet rezdüléseit,
a jót és rosszat viselem tonnaszám.
Próbállak emlékekből összerakni,
már nem élő, "kettős énségű" apám.

Fel kellett nőnöm ahhoz, hogy megértsem:
nem voltál te rossz, csupán mértéktelen.
Hogy ismertelek volna, nem mondom, ám

álmban látom sírdogáló anyám.
Kendőbe kötve bánatát s szerelmét
őrzi odafenn, fogyóhold udvarán.

Budai Gábor

Atyám, hol vagy?

Isten elhagyta a világot,
Háta mögül az égre kiáltok.
Hirosimák,
Terroristák.

Hallja-e az Atya a Mindenség
Pókhálójának közepén ülve,
Hogy kínlódnak a tehetetlen legyek,
Mi, primitív, hitvány, bűnös emberek?

A küldöttség

(A történet 1947 körül játszódik)

Az 1945 utáni időszak Magyarországon a nagy változások ideje volt, ezek Szomolyát sem kerültk el. Gazdát cserélt az ország, új szelek fújtak, s Szomolya „új urai” is nagy lelkesedéssel láttak munkához, **Szélső Pesta** bá' vezetésével.

Pesta bá' rögtön be is telepedett a jegyző irodájába, mondván: a régi urak mehetnek, fel is út le is út.

Könnyebb azonban valamit elfoglalni, mint működtetni, fenntartani! Ezt a nagy igazságot Pesta 'bá hamar megtapasztalta a saját bőrén, mert nem kis fejtörést okozott neki az írógép. Ugyanis gépelés közben, egy-egy betűt keresve, percekig körözött mutató ujjával a billentyűk felett, s amikor aztán végre megtalálta, diadalmas kiáltással csapott le:

– Hát, itt vagy az anyád szent...it!

Így aztán gyakran előfordult, hogy a panasszal, vagy kérelemmel élőknek bizony napokig kellett várniuk, mire Pesta bá'-nak sikerült megszűlni egy-egy hivatalos levelet.

Ám lelkesedésből, tenni akarásból nem volt hiány.

Ei is határozta, hogy testületileg felutaznak Budapestre és tiszteletüket teszik a fő pártfőnököknél és a minisztériumban.

Mindegyikük szeretett volna menni, kimozdulni a faluból, világot látni, de a küldöttség létszámának azonban gátat szabott az utazással járó kiadás.

Végülis hosszú ülésezés után megegyeztek abban, hogy csak néhányan utaznak.

Persze Pesta bá' ragaszkodott ahhoz, hogy ő mindenképpen benne legyen a küldöttségben.

Végre elérkezett a várva várt nap és elindult a társaság gyalog a kövesdi vasútállomásra. Gyalog mentek, mert azt azért mégsem akarták, hogy valamelyik burzsuj kulák szállítsa őket a lovas kocsiján.

A vasútállomáson rendben megváltották a jegyeiket, majd Miskolc felől nemsokára befutott a vonat, s a mozdony sűrű füsttel terítette be az állomás épületét és a várakozókat.

Miután a vonat megállt, az őr kinyitotta az állomás épületét és a síneket elválasztó kerítésen lévő átjárót, hogy az utasok fel tudjanak szállni a vonatra.

A küldöttség miután elhelyezkedett a vonat belsejében, élénk beszélgetésbe kezdett, s közben a vonat egy éles fütty után szuszogva, fújtatva elindult.

– No, Pesta! – mondta az egyik küldött. – Helyen vagyun'má', mint Gyöngyös mikor leégett!

– Emmá' igaz! – helyeselt Pesta bá'.

Nemcsak egymással beszélgettek, hanem a kocsiban ülőket is megszólították, akik vevők voltak a beszélgetésre, hiszen mi mással lehet ilyenkor elütni a csigalassúsággal múló időt!? Úgy belemélyedtek a beszédbe, hogy észre se vették, hogy kb. öt perc múlva megállt a vonat.

– Hun vagyun'mmá, Pesta? – kérdezte a másik küldött.

– Szihalmon! – hangzott a rövid, tömör válasz.

A hajdani mezőkövesdi vasútállomás. Innen indult a fővárosba a szomolyai küldöttség

– Hát, mi' csiná' má' ez a vonat, kivisz minket a világbúú'? – kérdezett teljesen komoly arccal újra a másik küldött, aki a kérdésből ítélve, eddig még nemigen lehetett kijebb a falu határánál.

Ezután egyik állomás a másik után következett, ahol némely utasok leszálltak, s a helyükre újak jöttek, új beszélgetések, új hírek, mígnem a vonat egy erős fékezés után bearaszolt a Keleti pályaudvar csarnokába.

Budapest, a főváros, bár még magán viselte a háború nyomait, de kicsiny falunk küldöttei, a hatalmas házak és a nagy forgalom láttán mégis egyik ámulatból a másikba estek.

Nagy ámuldozásokra azonban nem sok idejük volt, hiszen sietniük kellett, mert az egyik utcasarkon lévő órán igencsak közeledett az az idő, amikorra várták őket.

Sűrű kérdezgetések után végre megtalálták a „célépületet” és félénken, egymást lökdösve előre, be is mentek! Illetve mentek volna, mert a portásfülkéből egy tányérsapkás, nagydarab, marcona ember lépett ki és rájuk dörrent:

– Kicsodák kentek és mit képzelnék? Ide csak bejelentkezés után lehet belépni! Azt hiszik, hogy lehet itt csak úgy ki-be járkálni?

Pesta bá' erre szinte reszkető kézzel nyújtotta a hivatalos meghívót, mire a marcona alak, miután megnézte a papirost, az előzőhöz hasonló hangon fortyant rájuk:

– Jó! Ez rendben van! – mondta, – de lehet, hogy hiába jöttek, mert az illetékes elvtárs nem biztos, hogy tudja fogadni magukat! Nagyon fontos ember! Rengeteg dolga van, így nem ér rá mindenféle huszadrangú problémákkal foglalkozni!

– Huszadrangúúú problémááák? – kérdezték elkerekedett szemmel küldötteink. S lelki szemeik előtt felsejlett az uradalmi intéző, aki hasonló hangnemben beszélt velük mindig, mint most ez a portás. És a méltóságos úrhoz sem lehetett bejutni annakidején egykönnyen, csak úgy, mint ehhez az elvtárshoz.

Miközben ilyen és hasonló gondolatok keringtek a fejükben, a portás szólt nekik, hogy mehetnek.

Néhány lépcsőfokot már meg is tettek, amikor a portás utánuk szólt:

– Második emelet, 12-es ajtó! – harsogta.

Küldötteink az első emelet után már csak igen lassan és nyögve haladtak előre, míg egyszer csak nagy fújtatás közepette megálltak a 12-es ajtó előtt.

Nem sokkal ezután kinyílt az ajtó és kilépett egy ember, aki úgy tűnt, hogy az illetékes elvtárs, de mielőtt megszólalt volna, Pesta bá' megelőzte.

– Hát, te, me' hogy kerülsz ide az anyáád...? De a mondat végét elharapta, mert valami erő nem engedte, hogy ki mondja a teljes mondatot.

A szobából kilépő ember szerencsére nem hallotta mit akart mondani Pesta bá', mert mosolyogva bár, de mégis határozott hangon kérdezte:

– Engem keresnek? A portás jelezte, hogy itt vannak! Bemutatkozott, és a titulusát is megnevezte.

– Jöjjenek be! És betessékelte őket.

Pesta bá' úgy érezte, hogy szédül és fáj a feje! Egész idő alatt már figyelni sem tudott arra, hogy mi történik.

A többiek csak annyit láttak, hogy Pesta bá' arca mint-ha fehérebb lenne, mint egyébként lenni szokott, de ezt betudták az utazással járó izgalomnak.

Nagy nehezen aztán befejeződött a megbeszélés és küldöttein hazaindultak.

Pesta bá' egész úton meg sem mukkant, de még otthon sem lehetett szavát venni napokon keresztül.

– Mongyad má' Pesta, mi lelt? – kérdezték tőle, de ő nem és nem válaszolt.

Hanem egyszer aztán jó sokára, a nagy unszolásra mégis csak kibökte:

– Tuggyátok e ki vót az a zember aki minket fogadott a minisztériumba?

– Ki vót a Pesta, ...? Mondgyad má! – sürgették türelmetlenül.

– Hát a vót, aki még a háború előtt, mikor szállót vittünk Miskócra, oszt a piacon a Petuka lova hátárú lelopta a pokrócot! Oszt a csendőrök jó me'verték, meg oszt mink is adtunk neki.

No, de hogy egy ilyen szá...zi ember, ez a pokrócbetyár bekerúhetett a minisztériumba, emmá' oszt mindennek a teteji!!!

Vincze László

Mesél a múlt...

Közhírré tétetik! A kisbíró és hallgatósága Szentistvánon az 1920-as évek legvégén.

Fotók: Gönyei Sándor

Templomba indulók Cserépváralján

Vasárnap délután az ivóban, Cserépfaluban

Farkas Árpád halálára

Mozaikok

Ma kaptam a szomorú hírt: 77 éves korában meghalt **Farkas Árpád**. Egy jó barátal szegényebb lett a földünk. Kányádi Sándor temetése után készítettem egy interjút vele. Most az ő temetésének idejét éljük. 77! A matyó misztikum szerint ez két kasza. Ki lesz a harmadik? Vagy már kettő volt, Sütő, Kányádi és ő lett a harmadik? Nehéz ezt most értelmezni!

...

Fáj nagyon egy-egy mondata még most is, mikor legépelem azokat. Nem beszélt sokat, de mély rétegekbe hatoltak szavai, úgy, ahogyan verseiben is, amelyeket műsoromba szerkesztett *Görömbei András*.

Szabó Viola zeneművésszel vágtunk akkor, 1982-ben a nagy kalandba, hogy őket képviseljük, kiállva a lecsupaszított életterükben értük, akiknek kisujja mozdulása is egy nemzet felkiáltója volt.

...

Jézus tanít, övé az örök élet. A zsidók zúgolódtak, hogyan mondhatja: az égből szálltam alá. Szeretnénk az egyszerűt, a kézzel foghatót megfogni, de amikor ott vagyunk elcsodálkozunk és nem hiszünk benne.

Az irodalom ilyen volt, ennyire földközeli '80 körül. A teljesre, a véglegesre vágyunk, de akarunk-e, tudunk-e ezzel élni? A táplálékra szükségünk van, hogy együnk belőle, mert különben túl hosszú lesz a földi út. Ezen próbáltáltál enyhíteni magad is, a hosszú út gyötrelmeiben.

...

*Nem vagyok alkalmas interjúalany*nak, mondtad, mikor megláttad kezemben a kamerát. Kellemesen hűvös szobába léptünk, ahol egykor fogadtál. Legelőször 1982-ben. Melegség járt át és valami furcsa szorongás.

...

Már ezer évnek tűnő időben mondogatom verseid, s most döbbenek rá, hogy ezer emberi riport rögzítése közben nem jutott időm arra, hogy elmélyülten beszélgessek veled, kinek nevét csupa nagybetűvel illenék írni: FARKAS ÁRPÁD!

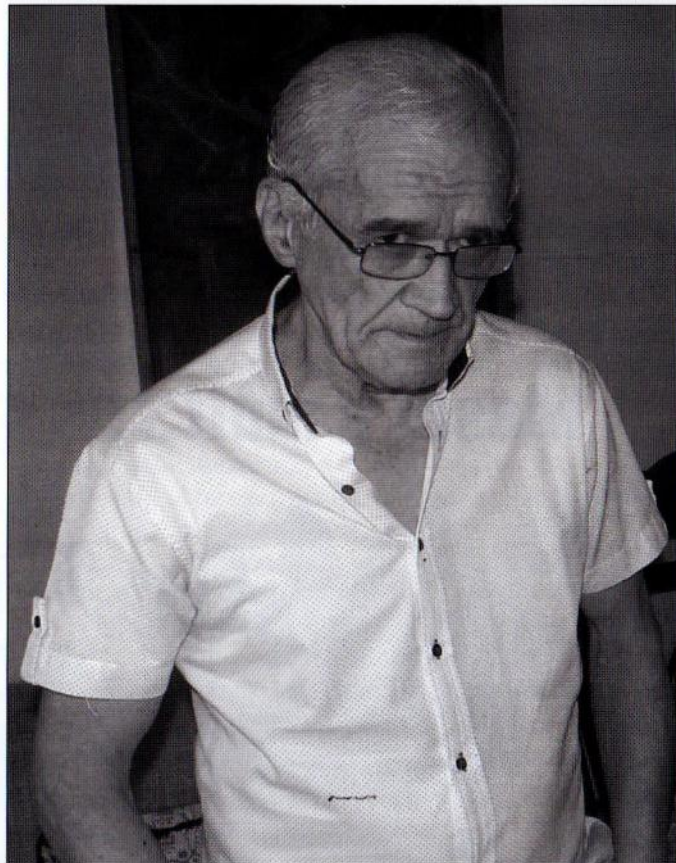
...

Iránymutató költő lett.

Volt elhatározásom, hogy programba illesztve meglékeljem gondolatait, vallassam a magyar forradalomhoz való erdélyi csatlakozásról, az 1956-os forradalom erdélyi szereplőiről! Ő akkor is beszélt, mert orra alá dugtam a mikrofont, s intelligens ember lévén ebben a beszorított székely létben nem küldött el az Alföldre! Beszélt, és az is megmaradt mementónak, sosem kimosott ereklyének.

...

Kányádi Sándor temetésének ceremóniáján is jelen volt, meghúzódva az öreg almafák alatt. Járt-kelt bennem a verse akkor is:

Farkas Árpád

Fotó Szíki Károly

*A Nyikó vizén, Küküllőn, Maroson és Olton
dagasztóteknőbe ülnek,
mosóteknőbe szállnak
a gyermekek,
s egyikük eljut az Óceánig*

...
*görcsbe-rándultan is
fűjjük, ugye, Bátyám,
végső pillanatig,
miként ama zenekar
a Titanic
fedélzetén.*

Most már odaát fűjjátok, mert a végső pillanat számodra is kitelt, Árpád!

...

Őrület, hogy nem szól az a rádió, mint akkor, 1982-ben és már 2021-ben sem. Miért ez a végtelen csend? Valaki újraírt valamit? Csupa csönd a világ?

...

Árpi fejében írógépek motoznak, mert nincs befejezve a nagy mű, nincs megállás, szerkeszt és szerkeszti életét. Leül, régi mozdulattal egy cigarettát húz elő, leteszi elém

a kávé, mint régen, 36 évvel ezelőtt, előveszi új, válogatott verseinek kötetét és dedikálja.

...

A magyar állam kitüntetése után nagy szerénységgel vetted át a sepsiszentgyörgyi Pro Urbe díjat, pedig azért kaptad, mert a művészetekkel foglalkozóknak is jár ilyesmi..

...

Kérdezem: *Ott voltál Kányádi temetésén. Mit gondolsz, Sándorunk sértett vad módjára távozott vagy szelíd özként?*

Sodor egyet a cigarettáján, tagoltan beszél: *Kányádi nevét a sértődésekkel kapcsolatosan meg lehet említeni, mert ő sokkal színvonalasabban gondolkodott ahhoz, hogy megkerülhetetlen ember is maradjon, A köztünk lévő különbséget a Nyikó mosta egybe, mert én még diák voltam, mikor ő „nagyon öreg ember”, a harmincat jóval meghaladva. Aztán ahogy telt az idő, az emberi természet különbözőségéből adódó távolságok mindjobban csökkennek és barátságá szelídültek.*

...

A szép lassan süllyedő hajón ismerkedtek össze, pedig egy vidékről származtak. Sokáig fújták együtt, egészen addig, míg Sándor be nem menekült a fák alá. Végleg.

...

Amerikában is a nyomában lépkedtem. Chicagó: Sass Marci birodalma. Nem York: Püski Sándor bátyámnál, Illus néninél a könyvesboltban, egy kávé fenn az emeleten. Egy ölelés lenn a zsúfolt polcok között...

...

Nem volt ez könnyű, Árpi! Viszonyulva megfelelni az ország törvényeinek, melyben élni kényszerültél. És vájtad az alagutakat a hóban. Hogy lássák: lehet! Mert érdemes megmaradni így is, itt is. Ott is. Ideig-óráig elhittétek, hogy átkeltek azon a szörnyű hídon, mely már akkor is, ami mindig is recsegett-ropogott, de lennie kellett egy túlsó partnak is, így ringattátok álmaitokat. Hogy majd ledől és lesz valami. Autonómia vagy olyasmi. Ebben a hívó ember csalódása a legkegyetlenebb.

...

Árpi is eltávozott. De vajon hagy-e őr az irodalomban, kedvelőinek táborában, a Székelyföldön, egyáltalán a létezés bármely részletében? A lelkekben, és abban a közösségben, amelyik megtanult szövegértelmezően olvasni, ott minden biztonnal óriási őr hagy. De a közéletben, s még a politikai életben is, dacára, hogy a napi politikába jó érzéssel nem kapcsolódott be.

...

Van akiben eltart máig a gyász, mint a remény 1989-ben, hogy lesz ez jobb is, aztán elfogytak a reményt szállító csövek. Ez a gyász eddig-addig, ebben-abbban az emberben eltart tovább is, mint a ma fogadott „*emléked szí-
vünkben él örökké*”?

...

Jó lenne hinni, hogy nem halt meg, nincs vége, hogy nem a politikusoké a szó, főleg nem az utolsó, még ha így

hiszik is a művészetbe gázolva. Csak reméljük veled, hogy ettől fogvást nem valamiféle pártgyűlésekbe járunk.

...

Ezekben a napokban megváltozni látszik minden, láthatóvá vált a közelharc a koncert. Mi történik? *A csodák csodája belőlünk* csendben elszivárgott?

...

Nem álltal be a nyüzsgölődésbe. De a hited nem csendesedett abban sem, hogy van tétje a kiadásnak, meg az írásnak. Gyönyörű új köteted tartom a kezemben (Én nem ilyen lovat akartam), melynek lapjai már nem gyűrődnek tovább ujjaid alatt.

...

Hogy mi volt a lét tétje? Talán csak annyi, hogy e hangzavarban lehetőleg ne rekedj be, s füled se duguljon el. Büszkén vallottad, nem jutott eszedbe, hogy elköltözz, bár költöztél te is... egy tömbházzal arrébb. Lettél a megmaradás és a helyben maradás példaképe, a helytállás leképezője. Nem kellett magyarázkodnod, különböző okokra hivatkoznod. Már nem fogsz legyalogolni a földgömb-ről...

...

Féltreaszigálták ott is, itt is, félresöpörték az igazi tűzcsiholókat, *a legrátermettebb férfiakat, kik a legsötétebb időkben bizonyítottak, nem a koncert való alkudozásban, mint a legismertebb Tökés László, vagy Király Károly e korszakból.*

...

Büszkén és felemelt fejjel vállalhattad, hogy erdélyi, székelyföldi ember vagy.

...

A te költészeted a környezet atmoszférájában fogant. Olyan jellegű versek, amelyeket a világ bármely táján élve nem lehet megírni, de a világ bármely sarkában befogadhatóak, olyanok, melyek magukban hordozzák egy történelmi tájegység jellegét, vagy miként egy interjúdban nevezted: fűszerillatát. Verseid olyanok lettek, mint a kor. Lehetek volna szebbek sokszor, de lettek örökérvényes lenyomatok, kordokumentum-lélekversszakok.

...

Nekem tetsző mondatod ez is: *Én a kitüntetések előtt kitüntettem magam azzal, hogy nem sikerült ugyan nagy ívet adni a pályámnak, ahogyan azt az irodalomtörténetek próbálják összerakni, de igyekeztem az egészséget annyira karbantartani, hogy saját utókoromat megélejem, lássam, mondjuk halálom előtt egy-két évvel már, hogy mi történik azután, ha végleg elmegyek.*

Megláttad-e? Talán ebben az utolsó kötetben igen!

...

Ha költő valaki, csak azután derül ki, miután legalább háromszor lekaszálják sírjáról a fűvet, – mondtad. Na, a kecskék lassan nekilátnak a legelésnek. Sajnos, a kecskék... De ez csak játék az ismeretlennel.

...

Tehát elment...

Szíki Károly emléksorai

Szökkenj pajtás, pattanj ki az ágyból...

Könyvespolcomat böngészve kezembe került egy kis könyv: GYERMEKDALOK címmel, melyet 1951-ben kaptam hevesi iskolaigazgatómtól, jó tanuláshoz jutalmául. Te jó Isten! Ennek éppen 70 éve! Ráadásul, „nomen est ómen!” Ekkor Hevesen tanultam s az iskolaigazgatóm Hevesi József, nagyszerű nótaszerző volt. Ráadásul, mint ha érezte volna kedves volt igazgatóm, hogy a zene milyen nagy szerepet játszik majd jövő életemben, melyet át- és átszel az éneklés, a hegedülés, a sok szereplés. Nem lettem művész, de mint a dal mondja „zene nélkül mit érek én?”. A kapott jutalomkönyv dátumának még egy érdekessége van: „éppen tíz év múlva, érettségiző gimnazistaként játszottam és énekeltem el Kemény Egon Hatvani diákjai című daljátékának egyik főszerepét, Kerekes Mátét, aki a professzor „szolgadiákja” volt, s ezt a szerepet Simándy József alakította a Rádiószínházban. A címadó dalom is külön érdekessége, hogy ugyancsak Kemény Egon szerzeménye, melyet csak most tudtam meg. Ettől függetlenül milyen boldogan énekeltek anno!

Ennyit előzetesként, mivel felkérésem arra szólt, hogy írjak egy cikket a legvidámabb barakkról, melyben leéltem életemet. Most ez következik.

Mindnyájan ismerjük a mondást, hogy a múlt megszépül emlékezetünkben! Én is „csak a szépre emlékezem!” Ebben nagy szerepe van drága szüleimnek is, akik megóvtak minden rossz hatástól! Kemény Egon dala a „Gyermekjátékok”, CD-n, melyen az is szerepel, hogy a „A mi osztályunk mindenben az első!” Ezt a versenyszellemet éltük meg, nem is tudom megítélni mai fejjel, mennyire volt ez egészséges! Persze, ha magamra gondolok, akkor az rám biztosan igaz, hiszen ha egy dolgozatírásnál több jeles osztályzat is volt rajtam kívül, akkor azt már nem tudtam értékelni. Nekem mindenben az elsőnek kellett lenni, ez elvárás volt saját magamtól.

Írásom csupán gyermek- és ifjúkoromat íveli át, felnőtt korom bonyolultabb időszak, de bonyolultságán nem változtat a „legvidámabb” jelző.

Saját életemet tettem színessé magamnak és szüleimnek a velem szemben támasztott követelmények alapján. Külső segítségem volt ehhez az Amerikában élő rokonoktól kapott, csomagokban küldött használt, de magyar szempontból mindig elegánsnak és divatosnak mondható ruházat, vagy a csomagban lévő édesség: cukorka, krumplicukor. Az is sokat jelentett, hogy „félárva” korunkban, amikor édesapánk három évig a *málenykij robot* vendéglátását „élvezte”, édesanyám kecskét tartott, melynek egészséges teje sokat jelentett a betegségek elleni védelemért.

ben. Szegényes étkezésünket a falusi étrend tette komppletté, zöldségek, gyümölcsök. Még az sem zavart, hogy a zsíros kenyérral a Tarnaszentmiklóson *fűgörhének* nevezett, megmosva retek ízű kúszónövényt ettük, vagy az eperfa tetején a frissen szedett finom, nagy szemű eper jelentette a csemegét a zsíros kenyérhez. Nagyon finom volt az olajütőből származó friss olajpogácsa is. Szülőfalumban kisgyerekként a vályogtégla készítéséhez szükséges sárkeveréket is tapostam kis mezítlábammal.

Harmadik osztályos koromtól a mezőkövesdi kettes számú iskolában tanultam, ahol mindennapjaimat színessé tették a hétvégeken megrendezett sakkversenyek, vagy a könyvtárban megrendezett szavalóversenyek. Itt jártam legelőször rajzsakkkörre, külön öröm volt számomra vízfestményeim kiállítása más iskolákban. Naponként élményt jelentett számomra a reggelenkénti tanítás kezdetekor az osztály éneklésének vezénylése, s ugyanígy a nap végén a tanítás befejezésekor is. Erre a tevékenységemre hegedű tanuláshoz jogositott fel.

Vendégtanárunk volt *Póta István* énektanár, ő is megszeretett engem és én is őt. Karácsonyi névnapján meglátogattam lakásán és köszöntőül elénekeltem neki saját versikémet, egy ismert népdal dallamára.

„Póta István névnapjára
Küldi e dalt tanítványa.
Kíván neki sok-sok évet
Boldogságot, egészséget!”

Nagy élményt jelentett az iskolai tanévzárón a „népművészet mesterének”, ifj. Suha Balogh József cimballomművésznék, saját készítésű facimballmán előadott műsora.

A Sima-iskola küldött el jó tanuláshoz jutalmául az ötödik osztály elvégzése után, nyáron üdülni Csillebércre, az Úttörővárosba, mely újabb élményeket eredményezett: utazás az Úttörővasúton, a Népstadionban a magyar-román főiskolai labdarúgó-világbajnokság döntőjének megtekintése, melyet a románok egy-nullára megnyertek. A gólt Ene rúgta, ez szülte kis rigmusomat: „Ene, hogy egyen meg a fene!” Tábori élményem volt a karneválon való részvétel, melyen a karneváli hercegpár hintáján utaztam én is, mivel a társaim cigánnyá maszkíroztak, én egész úton hegedültem a hercegpárnak, melyért a karneválon a második helyezést jelentő tortát nyertem.

Élmény volt ötödik osztályos koromban az Úttörővasúton utazni

Hatodikos koromtól a Szent Imre általános iskola tanulója voltam, ahol őrsvezetőként tevékenykedtem. Az iskolai rendezvényeken szavaltam, évnyitó-évváró ünnepségeken beszédet mondtam. Ez az iskola küldött el 1956-ban a tíz éves Jubileumi úttörőtáborba, ahol Borsod-megyéi altábor-tanácsának elnökeként vezettem a megye gyerekeit, ezért könyvjutalmat is kaptam. Élmény volt a táborban az ezer gyerekkel lejátszott számháború, színesek, válogatott sportolók bemutatkozása, fürdés a Balatonban, megismerkedés sok kedves baráttal. Naponta én vezettem az altábor gyerekeit reggel zászlófelvonásra, este zászlólevonásra. A tábor után, iskolakezdekori táborúzzal mellett számoltam be az iskolám gyerekeinek nyári, tábori élményeiről, műsorszerkesztéssel gazdagítva.

Középiskolás korom a Szent László gimnáziumban, tele volt élménnyel. Tagja voltam a gimnázium röplabda csapatának, mely 1959-ben második helyezést ért el az országos középiskolák röplabdaversenyén. Játszottam a gimnázium tánczenekarában is. Az énekkar szólistájaként az ötven éves gimnázium jubileumi műsorában szólistaként énekeltem. Egyébként a kémia szeretete végigkísér egész tanulói éveimben, kémia szakkörös voltam általános és középiskolában, sőt a debreceni orvosi egyetemen a biokémia tudományos diákkörben dolgoztam.

A középiskola diákmozgalmának vezetője voltam két és fél éven keresztül, ünnepi beszédek, szavaltatok tették színessé életemet. Nagyszerű túrákat szerveztem a leendő KISZ tagoknak. Egész mozgalmi, vezetői szerepemre

büszke vagyok, mert évtizedekkel később is csak „egy negatív” véleményt hallottam: Két évvel idősebb gimnazista társam azt mondta: „Jól emlékszik arra, amikor én azt javasoltam, ha valaki egyetemi-főiskolai továbbtanulásra pályázik, ne járjon templomba!” Kitűnő tanuló osztálytársa erről a fiúról úgy vélekedett? „Ő nem normális!”

Negyedik gimnazistaként szerepeltem Kemény Egon „Hatvani diákjai” c. daljátékában, a professzor „szolgadiákja,” Kerekes Máté szerepét alakítottam, mely életre szóló emlékként maradt meg bennem. Kb. egy évvel ezelőtt a Dankó-rádióban 30 perces riportot adtam erről a szerepemről és a daljátékról, néhány dalt el is énekeltem.

Az 50 éves gimnázium tanulmányi versenyein sok dolgozattal vettem részt, melyekért járó helyezések részletesen fel vannak sorolva a középiskola jubileumi évkönyvében.

Az írásom címét adó „Szökkenj pajtás” máig egyik kedvenc dalom, s boldog vagyok, hogy ez az aranyos, gyermek-menetdal is Kemény Egon szerzeménye.

A Matyó Népi Együttessel csodálatos, színpompás népviseletében, egész megyénket végigjártuk, s mindenhol gyönyörködhetett a közönség a hangulatos dalokat hallva és a táncokat látva. Nekem teljesen érthető, hogy a világ szegényebb fele anno, a szocialista táborhoz tartozó kis országunkat a ”legvidámabb barakk” névvel illette.

Dr. Szedresi István

Id. Kovács Mátyás kövesdi gazda egykori naplójából

Egy tanulmányi kirándulás emléke

Kompolton, a Magyar Állami Növénynevelő Telepen 1948. június 13-án

Vasárnap van, derült, szélcsendes idő. Az első szentmise után a tisztviselő telepi hídtól 7 órakor indultunk. 30-an nyomtuk a kerékpárt azzal a tudattal, hogy ezen 60 km út fáradságát majd a szántóföldön gyümölcsöztetjük. Kerecsenden reggeliztünk. 10 órakor már Karády igazgató kezét fogott *Vízer Jakab* adjunktussal, akinek bejelentette érkezésünket. Vízer Jakab szeretetteljes fogadás után bevezetett a telep udvarába, ahol már várt ránk a fekete szemüveget viselő, a vállain a magyar föld gondját hordozó *Fleischmann Rudolf*, akinek már olyan sokat köszönhet a magyar föld. Meleg kézzorítással üdvözölt bennünket. Nagyon örült, hogy *Mezőkövesdről* már nem első alkalommal érdeklődnek az ő munkássága iránt.

Elindult a menet a nevelő telep felé. Mindannyian hallani szeretnénk volna a tört magyarsággal beszélő, de a szívében a 40 éves itt léte alatt lángoló magyarrá lett öreg aggastyánt. Minden szavából a magyar földdel való küszködés eredménye csillogott. Van értelme a küszködésnek, jutalom érte a boldogabb jövő.

Most léptünk be a telep kapuján. Megállunk egy *baltacim* tábla előtt. Alanya Teherán vidékéről, Perzsiából származik. Jól honosodott. *Tavasszal vetjük – mondja, homokon való termelése kiváló. Takarmányozási értéke nagyon jó.*

Len tábla van vele szemben. 30 év kísérleti múlt után azt mondja, B listára helyezi, elbúcsúzik tőle, nem honosodik. Csak küszködéssel termelhető.

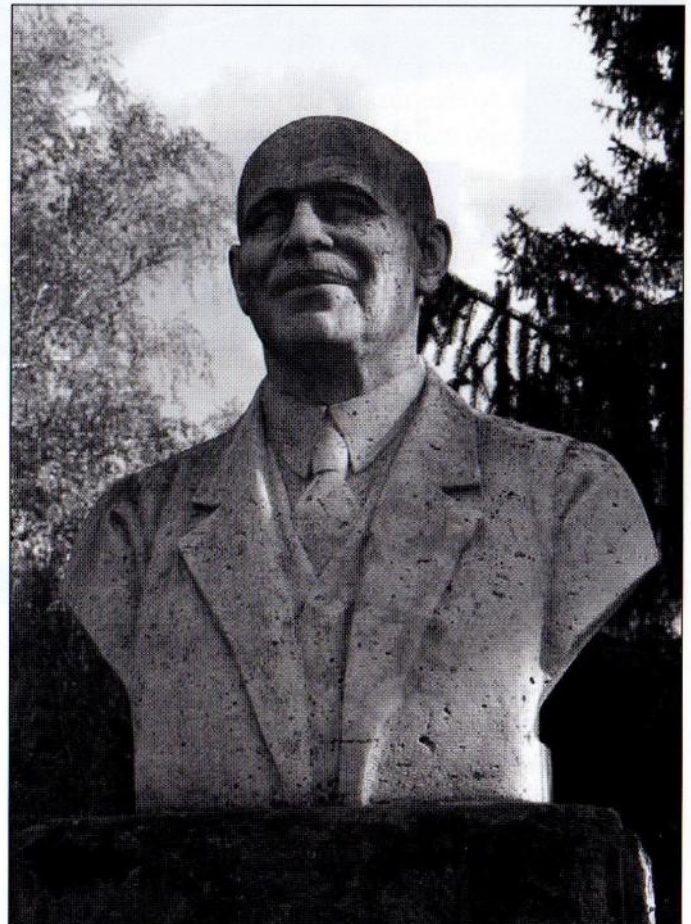
„*F*” *búza*. A táblához indulunk. A *baltacim* tábla mellett azt mondja az öreg: a kövesdiek a keskeny úton is tudnak együtt haladni. Ez a *baltacim* Amerikából dicséretet kapott. Az amerikai újságok nem győzik dicsérni kiválóságát. Egy magyar kollégám amerikai újságból értesülve kért tőlem mintát. Itt vagyunk a búzánál, ez egy üszögmentes búza. Apja amerikai, Colorado államból való.

Zab. Ez itt egy amerikai zab, 3 héttel korábban hozt kalászt. Középkorai. 1 katasztrális holdon vetünk 60-70-80 kg-ot. A legjobb eredményt a 70 kg-os adta.

Őszi búza. Tavasszal vetve kísérlet: ha kalászol, az nem jó telelő. Tavaszki búzakeverék van benne.

Korai „F” tengeri. Tenyésztőterülete 6.000 négyszögöl. 1 méter sor-, 60 cm tőtávolság a legmegfelelőbb. Így 2 mázsával terem több a bővebb sor javára, a 80 cm sortávolsággal szemben. Nemcsak felülről kell nézni a növényt, meg kell nézni, mi van a föld alatt, hogyan fekszenek a gyökerek. Levegő, napfény, víz. Ahányszor kapálva, annyszor 1 mázsával több a termés. Nem jó a földtúró, lóhúzó kapa. Sima művelés, porhanyítás legyen a fő cél.

„*F*” *bab*. 50 cm sortávolság, géppel vetve, 1 folyó m-re 15 szem essen.

Napjainkban mellszobor őrzi Kompolton dr. Fleischmann Rudolf emlékét

1 katasztrális holdanként 30 kg-ot kell vetni. Az eredmény katasztrális holdanként 13 mázsa.

Őszi árpa. Vetési ideje augusztus vége, szeptember eleje. Kisasszony napra már csírában legyen, hogy télre jó levélbundát kapjon. Üszkösödésre nagyon hajlamos.

„Egy uradalomban láttam mikor csépeleték, szomorúak voltak az emberek. Mikor mondtam, hogy meleg vízzel pácolva, és úgy vetve ez nem fordult volna elő, „csendes örültnek” neveztek, de később megköszönték a tanácsomat.” – mesélte Fleischmann Rudolf.

Búza „F”-481. Őszi búza. Kitűnő fajtának bizonyult, betegség-ellenálló, télállósága, bokrosodása jó, erős szála miatt, nem dől.

Tarajos búzafű. Az egri hegyről származik, vadon került hozzám, hátha sikerül vele egy jófajta takarmánynövényt meghonosítani.

Piretrum. – Virág, úgy néz ki, mint a „székfű”. Évelő. Összetörve bolha, poloska irtására használják.

Tippon. A magyar alföldnek ősi füve, amit apáink így neveztek. Műveltebb környezetben már egészen megszélidült. Dúsan nekibokrosodott a megművelt parlagos földben. Hátha akár kereszttezéssel vagy valami más módon a magyar alföldnek ősi füve lehetne, áldást adó, dús takarmánynövény állatainknak.

Kender. A mostoha időjárás nyomai láthatók rajta. Volt és még lesz jobb is, vigasztalja magát a 70 éve felé közeledő, fehér hajú öregúr.

Fél szemére teljesen megvakult, a másik szemével is alig lát valamit, a növényt csak megtapintja ösztönös érzésével, már nyílik is az ajka és lelki szemeivel is látja, ami szívügye volt egy életen keresztül. A tengeri levelet megfogja, tapintásra megmondja: kifejlett, erős a levele. A szél nem tudja könnyen tépni. Az üszög fertőzés legtöbbször a sérült levelek sebeibe fészkel be magát.

Még egyszer a lenhez értünk. Nem szerette, ha arról beszélünk. B listára megy vele, 30 éves kísérletnek ve-rejtéke. De reményét nem adja fel, ha egyik nem sikerül, sikerül a másik. Ugy beszél, tervezget az öreg, mintha még előtte egy évszázad munkája állna. Szívének utolsó dobbanása is a magyar földé lesz.

Elbúcsúzunk tőle, megköszönjük jóságát, mondjuk: még sokáig éljen édes hazánk javára. Nagyon örül, hogy munkáját értékeltük. Bármilyen ügyben forduljunk hozzá, szeretettel ad útbaigazítást, tanácsot. **Fleischmann Rudolf** magyarosan megrázta kezünk, barna szemüvegén keresztül kiégett szeme villanását láttam, talán utoljára. Örülünk, hogy miután őt Ázsiában, Afrikában, Amerikában, szóval az egész világon jól ismerik a **világhíres tengeri fajtáját**, és a **híres „F”-481 őszi búzáját**, a szegény magyar földön mi is – bár egy kicsit megkésve – 30 km távolságra Kompolton megismerhettük. Szégyenkezünk miatta, de mi nem vagyunk hibásak. Hibásak azok, akik bár tudtak róla, nem vezették hozzá a magyar föld fiát, hogy megismerje és megszerezze a mezőgazdasági tudomány ismereteinek mai állását. Mert mi, akik 30-an ott voltunk, biztosan beleszerettünk földünkbe a több tudás eredménye zálogán. Nem csak mi, hanem a környező falvak – Mezőtárkány, Keresztespüspöki, Szihalom, Tard, Geszt – fiai is ébresztő gondolattal virrasztanak a magyar ugaron.

Magtár. (kísérőnk: Vizer Jakab adjunktus) Mezőgazdasági gépek, rosták, szelektorok, tisztító berendezések, magvak csomagolva, táblázva, nyilvántartva. Sok és nagy munka. Talajmarógép, lehet vele szántani, vagy bármi más erőhajtásra lehet használni.

Műterem. (Labor). Nagyító üveg, lencsék, alatta apró magvak. Itt áldozta fel az öreg a szeme világát, hogy többet teremjen a föld, s neki úgy fogyott szeme világa, ahogy gyarapította kinccsel, erővel, eredménnyel az új mezőgazdasági tudományt.

Szárító szekrény. A növény leveleit lemérik, beleteszik a villany szárítószekrénybe, a víz elpárolog, lemérik, megállapítják mennyi a víztartalom.

Minap megismételve az egykori kövesdi gazdák tanulmányútját, a kompolti temetőben leróttuk kegyeletünket dr. Fleischmann Rudolf és családja síremlékénél

Magvak. Kender, korai fajtájú „F” tengeri, bokorbab, „F” búzák több színváltozatban. Szép egyedek. Minden rendben.

Évszázados fák lombjai alatt fogyasztottuk el ebédünket, a kompolti kút vize enyhítette szomjas torkunkat. Széllel szemben indultunk haza, dombok, halmok terültek körülöttünk, zöldellő búzák, tengeri táblák hajladoztak előttünk, mintha megköszönték volna, hogy az ő érdekükben fáradunk a poros országúton. Mindnyájan azt a szent elhatározást hoztuk magunkkal haza, hogy olyan lesz a búzánk, árpánk, rozsunk, lucernánk, tengerink, mindenünk, amilyeneket Kompolton láttunk.

*Lejegyezte édesapja jegyzetfüzetéből:
ifj. Kovács Mátyás*

Dr. Fleischmann Rudolf (1879-1950)

A csehországi Éger (Cheb) városában született 1879. november 29-én.

Gyermekkorában Bécsben élt. Alsó-Ausztriában 1896-ban kertész és szőlész oklevelet kapott. Növénynevelő munkásságát 1906-ban Délvidéken kezdte.

1918-tól a Magyar Föld Rt.-n belül, a Kompolti Vetőmagnevelő és Értékesítő Anyatelep vezetésével bízták meg.

Nevéhez fűződik az „F”-481 őszi búza, az „F” rozs, az „F” bab, az „F” lófogó kukorica törzskönyvezése. Foglalkozott ipari-, takarmány- és erdészeti növények (akác) nemesítésével is.

Tudományos tevékenysége elismerésül 1939-ben a bécsi Mezőgazdasági Főiskola tiszteletbeli doktorrá avatta. 1949-ben, 70 éves korában lett a Kompolti Kísérleti Gazdaság igazgatója. A szerénységéről közismert, sokoldalú tudós élete utolsó pillanatáig bámulatos szorgalommal, akaraterővel dolgozott. Nem vette tudomásul, hogy munkájához annyira nélkülözhetetlen látása egyre rohamosabb ütemben gyógyíthatatlanul romlik. Soha nem szakadt el a termeléstől, szoros kapcsolatot tartott a növénynevelő és termesztő kortársaival, figyelte a kistermelők tapasztalatait. Ennek hasznosságát munkatársai, családja körében nem győzte hangoztatni. „Legnagyobb öröm, igazi kitüntetés számomra az, ha jönnek a dolgozó parasztok és boldogan újságolva megköszönik fajtáimmal elért eredményeiket.” Halálos ágyán látását elveszítve, megbénulva is mosolygott. „Ich bin so glücklich” búcsúzott a magyar növénynevelés kiemelkedő egyénisége, aki életében mindenkit tisztelt és önzetlenül szeretett, és aki oly sok pályatársnak nagyszerű tanítója, példaképe volt. 1950. november 14-én Kompolton érte a kegyetlen halál.

A Bottlik mauzóleum Darócon

– avagy egy darabka történelem –

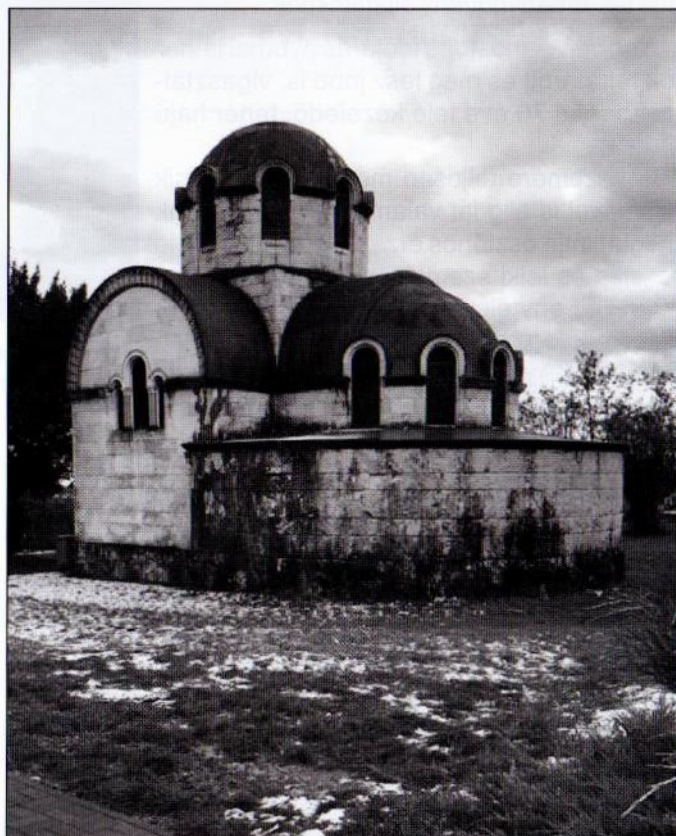
A Sárközy Istvánról írt harmadik részt azzal zártuk, hogy a legközelebbi számban írunk a mauzóleumról és az ide temettek életútjáról. **Báró Bottlik Istvánt**, a mauzóleum megépítésében nem a főurak hagyományos gondolkodásmódja, a család számára méltó sírhely biztosítása, fennmaradás az utókor számára, hanem egy váratlan és súlyos családi tragédia vezérelte.

Ez a tragédia első, akkor még egyetlen (1924-ben született György, 1925-ben született József), szülött fiának korai halála volt. A gyászjelentés hüen tükrözi a család gyászát: „... hogy egyetlen kis fiacskájuk, illetve egyetlen unokája, ifj. Apáthi-kéri Báró Bottlik István, imádott Puczkónk szeretettel féltett életének negyedik évében rövid szenvedés után, 1922. augusztus hó 10-én délelőtt 10 órakor csendesen elhunyt.” A család a falu fölötti domboldalon lévő református és katolikus sírkertek határán talált és vásárolt méltó helyet a leendő mauzóleumnak. Az építést 1923-ban kezdték és 1924-ben fejezték be. Az építésben a kor számos ismert alakja vett részt. Sajnálatos és kevésbé érthető módon sem országos, sem megyei nyilvántartásban nem szerepel az épület, hivatalosan nem tudnak róla!

Egyszerű látogatónak, szemlélődőnek látványos és megkapó a mauzóleum épülete. Mára összeforrt a faluval, számtalan képeslapon szerepel megépítése óta. Reméljük a mellékelt fotók, azokat igazolják, akik távolról és közélről szemlélve is szépnek, értékesnek és ritkaság-számba menőnek tartják.

Báró Bottlik József és felesége Szelecsényi Eszter 1991-ben a mauzóleumnál. Kanadából látogattak haza

A tibolddaróci Bottlik mauzóleum épülete

A falazat fehér mészkőből épült, melyet a Budai hegyekben bányásztak. A bánya még ma is működik másik hárommal egyetemben. Nem hivatalos, de több magánjellegű írásban is, neobizánci stílusúnak nevezték.

Bejárata fölött, János evangéliumából való idézet olvasható. A mauzóleum-belső építészetileg, művészetileg bizonyítottan értékes, nem csak a felhasznált márványok miatt. A festett üvegablakok *Róth Miksa* alkotása. A felső térben elhelyezkedő fehér carrarai, angyalos márvány szarkofagot, amiben a kis báró (Puczkó) nyugszik, *Róna József* készítette, a szintén márvány gyermekágy kerettel együtt. A falakat öt nagyméretű festmény díszítette. Sajnos ma már egy sem, mert van, amelyik átázástól tönkrement, volt amelyiket barbár módon kivágva elloptak, majd megtaláltak, három darab pedig a község szabadidő központjában van elhelyezve. Igaz, restaurálásra szorulnának, de legalább még élvezhető formában fennmaradtak. A festmények *Knopp Imre* festő és grafikusművész alkotásai. A mauzóleum felső csarnokában arany betűs, a Bibliából, a báró által választott, feltámadása vonatkozó idézetek olvashatók. Található benne egy altemplom, mely alatt félkörben vannak a védett, fedett sírhelyek. Látható még a báróné és a báró eredeti széke is, a kis Puczkó eredeti kiságya is, amelyek szintén a felső részben van-

nak elhelyezve. Az 1952-es utolsó temetést követően, a mauzóleum évtizedekig elhanyagolt, magára hagyatott volt. Az 1970-es évek vége felé, az akkori termelőszövetkezet traktoros brigádja „kibontotta” az akácospól, a környezetét rendbe tette. Ekkor kerültek a napfényre az addig az akáctól elnyomott tiszafák, amelyek mára újra gyönyörűek. Az összefogással belülről is rendbe tették, és 1990-ig a falu ravatalozóként használta. Ekkora készült el az *Orosz András* építész (Tibolddaróc szülőtte) által tervezett új és egyben első ravatalozó. Ezt követően a község református gyülekezete gondozta és ápolta. Ekkor még a Bottlik család tulajdonában volt, akik közül báró Bottlik József (a báró harmadik fia) és felesége Szelecsényi Eszter Kanadában élt. A báró és felesége több évtized után először 1991-ben látogatott haza, Tibolddarócra. A családi kastély felújítása ekkorra már befejeződött, és majdnem a régi arculatát mutatta. Nagyon boldogok voltak, mikor megláták. Szerencsére a mai állapotát már nem láthatják... Ekkor meglátogatták a mauzóleumot is. A báró Bottlik József 2000-ben bekövetkezett halála után a felesége Szelecsényi Eszter 2005-ben személyesen újra eljött Tibolddarócra, és a község Önkormányzatának adományozta az épületet azzal a kikötéssel, hogy a legfontosabb felújítási és állagmegőrzési munkálatokat elvégzik rajta. A báróné még egyszer ellátogatott Tibolddarócra 2013-ban, amikor a református templom építésének 175 évfordulóját ünnepelték. A harang felújításához anyagilag is hozzájárult, egy csekket nyújtott át a szervezőknek. Ekkor már 85 éves volt. Egyébként Kanadában még ma is él egy szeretetotthonban. Az Önkormányzat vállalásának eleget téve, a mai napig rendezett környezet és belső tér fogadja a látogatókat. Sőt, a mauzóleumhoz vezető hosszú, füves sétányt is rendbe tette, a sétány két oldalát

keretbe foglaló korlátokat felújította, fehérre festette, és pihenő padokat helyeztetett ki. Most már csak az hiányzik, hogy a báró Bottlik István és a felesége a hintójukon kikocsikázzon a mauzóleumhoz, úgy mint hajdanán.

De...!!! Mára már eljött az ideje, – erre már egy 1998. január 22-ei újságcikk is felhívta a figyelmet: „*a külső része mészkőből készült – ami sajnos lassanként tönkremegy*”, – hogy az állagmegővősen felül, egy teljes felújítást kelljen végrehajtani. Ez a helyzet egyre súlyosabb, ugyanis a különleges beton kupolatetők repedeznek, átáznak, a víz pedig megkezdte áldásos tevékenységét. A falak nedvesek, az esővíz becsepeg, a mennyezet és a falak erodálódnak. Egy építész szakember szerint a teljes felújításhoz, hogy 100 év múlva is láthassák az itt élők, és a látogatók, 100 millió forintos ráfordításra volna szükség. Véleményünk szerint, ezt egy Önkormányzat önerőből nem tudja finanszírozni. Ehhez már kevés az összefogás, az adakozás is! Itt pályázati, kormányzati segítségre lenne szükség. Amit egyébként maga az impozáns épület, az idetemetettek munkássága méltán megérdemelné. 3 év múlva lenne 100 éves a mauzóleum, de megtörténhet, hogy nem centenáriumot tartunk, hanem „temetést”. Igaz, hogy 2005-ig magánkézben volt, de megeshet, hogy most a pusztulás után nem mutogathatunk visszafelé, mint oly sok esetben teljes joggal. Ez már a rendszerváltás utáni időszak sara lesz. Pedig oly jó volna hinni, hogy a Bottlik mauzóleum a falu fölött tovább őrzi az odatemetettek álmát, és történelmünk egy darabkáját.

Amikor úgy döntöttünk, hogy írunk a mauzóleumról és a Bottlik családról, arra számítottunk, hogy nehéz lesz anyagot gyűjteni hozzá, azonban mára már az Interneten történő kutatás lehetősége óriási távlatokat nyitott meg az adatgyűjtés terén. Most úgy állunk, hogy nehéz az összegyűjtött anyagot szelektálni, igen nehéz szűkíteni úgy, hogy érdekes és fontos részek ne maradjanak ki belőle. Ezért további két rész megírására mellett döntöttünk. Szeretnénk a Bottlik családot bemutatni, kiemelve azokat, akik Tibolddarócon lettek eltemetve.

Végül báró Bottlik Istvánról szeretnénk írni, mint a család egyetlen bárói címet megszerző tagjáról, a mauzóleum megépítőjéről, aki utolsó volt a család tagjai közül, akit a mauzóleumban helyeztek örök nyugalomra.

Dr. Dósa Viktória
Dósa Sándor

Források: Familysearch, Arcanum, Dósa Károly, a tibolddaróci Bottlik család történetének jó ismerője

Belső részlet a mauzóleumból

Meddig tart a magyar szőlő iránti kegyelem?

Csendes, esős nap volt Vince napján, amikor a mezőkövesdi Szent László templom bejárata előtt várakoztunk néhány szőlész és borász bajtársunkkal.

Számba vettük, hogy kik azok, akik még várhatók, eközben a jól értesültek elárulták azt is, hogy kik „szöktek át” inkább a borszentelés rendezvénye helyett a szőlővessző szentelés rituáléjára, Kácsra. Bár tudtuk, teljesen igazuk van, hisz egy pincelátogatás mindig vérpezsdítőbb, mint a borszentelő mise hangulata. Most már az öltözékek is cifrábbak, hisz a borlovagok adnak a külsőre, ha mást már nem tehetnek a nyomorúságos szőlőhelyzet megoldására.

Mert a mise alatt számba lehetett venni az elmúlt évet mindazoknak, akik őszintén akarják ezt. Végig lehet gondolni, akár az elmúlt 30 évet, honnan hova jutottunk, és van-e még kegyelem szőlőinknek, ahogy a szószékről elhangzott – „a szőlő maga a kegyelem” szimbóluma Jézus igehirdetése szerint.

Sajnos azt is tudjuk, minden leírt, eltervezett menekülési útvonal csak sóhaj ebben az országban, hisz olyan pénzben dőzsölő borászok hada írja a feltételeket, akikkel még vitára kelni sem lehet.

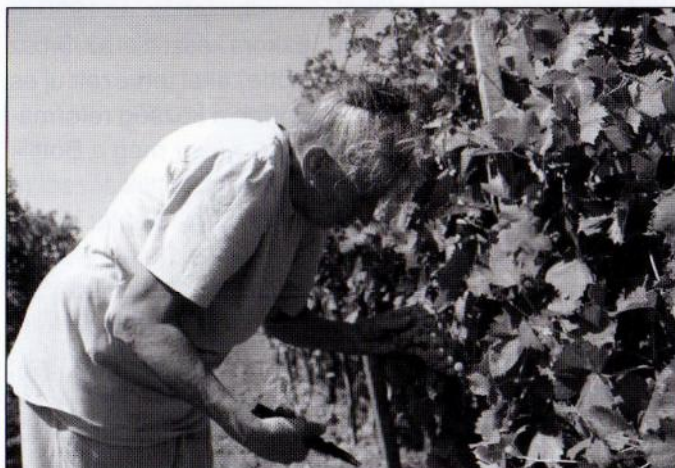
Egy ilyen estén feladni a termelés harcát igazán nem illik, hisz mi a jobb évek reményében kaptuk meg az áldást. Akik ehelyett a vesszőt szentelték a pincék hűvösében, nagy részük lelkiismeretét reméljük nem nyugtatja meg a Vince napi esőcsepergés. Bár reflexből felsejlett az is, minél jobb időjárás jön, annál mélyebbre lehet nyomni a szőlő árát. Éppen addig, hogy élve maradjon az ültetvény művelője.

Egyszerű matematika az elmúlt évről azoknak, akik pontosan szeretnék tudni, hogy közgazdaságilag mit eredményez a szőlőtermelés.

Az országos összesítés alapján a hektáronkénti szőlő átlagtermés 65 q/ha
A be nem vallott termés lehet kb. 10% 6,5 q/ha
Összesen 71,5 q/ha
Az országos értékesítési szőlő átlagár 71,50 Ft/kg
Árbevétel egy hektárra 511 000 Ft

A szőlőművelés költségei (növényvédelem, sorköz művelés, sor gyomirtás) 320 000 Ft
Metszés, zöldmunka egy hektáron 160 000 Ft
Szüret, gépi és kézi átlaga 80 000 Ft
Szállítási költségek (termés beszállítása) 25 000 Ft
Összesen 585 000 Ft

Mivel átlagárról van szó, a termelők 75%-a veszteségesen termelt, még akkor is, ha mindent maga végzett el, és nem fizetett munkadíjakat, hisz a munkája nem lehet nulla értékű.

Öregszenek: a szőlők is, a termelők is. Mit hoz a jövőendő? Van még remény?

A termelési költség 1-20%-át – ki; mennyit – ajándékozták így a borászoknak, akik köszönték szépen és ellették. Hol van a minőség, a pontos mérések szerinti átvétel. Ez sajnos *nem vehető figyelembe* kategória a mai magyar szőlőtermesztés világában.

Természetesen szólani kell az ültetvénytelepítés támogatásáról is. Ez tény, de tény az is, hogy az ültetvények támogatásának rendszerében több olyan fajta került, amit ma lehetetlen eladni. Felvetődik a kérdés, hogy szakember-e az, aki a Bianka szőlő támogatását meghatározta. És mire alapozta ezt a baklövést? Zárójelben jegyezném meg, hogy mielőtt valaki ezt a fajtát megvédené, gondolkodjon el azon, hogy már Tokaj-Hegyalján a Furmint is vágóhídra került.

Végül szerencséje volt ennek az elvetemült szakembernek, hisz kitalálta hozzá a zöldszüret intézményét! Megdöbbenő, de egyszerű ez a rendszer:

- Telepítsd el a szőlőt, támogatjuk!
- Műveld meg, támogatjuk!
- Szedd le zölden ezt a szőlőt, ami termett, taposd bele a földbe, kifizetjük! – mondta a rendszer megálmodója.

A szomorú elsősorban az, hogy ettől függetlenül a maradék szőlő nyomott áron kelt el a piacon (ha elkelt!)

Mielőtt ezt is a vírus számlájára íránk, sajnos ez a rendszer a Covid előtt is működött, és ma is működik.

Vannak bűnös szakemberek, akik dicsérik ezt a rendszert (zöldszüret), ami nem más, mint a hibák eltussolása. Például a rendszert működtetők alkalmatlanságának eltussolása.

Hogyan lehet, közel 5000 ha szőlőt a földbe taposni? Hogyan lehet, hogy a Bianka után a tokaji Furmint a második legtöbb elpusztított termés a rangsorában?

Hogyan lehet, hogy a kékfrankos is több évszázad után „dobogóra került” az elpusztított termés versenyében?

Az Európai Unió belépésünk kapcsán felvetődött: a termés csökkenése kódolva! Ezt mutatják a tények. Ráadásul mi a sor végén kullogunk.

Ország	2004 szőlőterület	2015 szőlőterület	Változás
Olaszország	786e ha	702e ha	-17%
Románia	202e ha	183e ha	-9,4%
Magyarország	93e ha	65e ha	-30%

Megoldás-e erre a helyzetre a borászat mérhetetlen, százmilliárdos nagyságrendű, ész nélküli támogatása? Használják-e a magyar vidékek ezekből a támogatásokból épülő kastélyok?

Alkalmas-e a magyar szakmai vezetés a helyzet felmérésére, a szőlő és borágazat problémáinak megoldására?

A válaszom határozott: nem!

De menjünk tovább! Hogyan lehet átlépni azon a helyzeten, hogy dél-európai bor, amely a magyar szabványoknak nem felel meg, nyomott áron, ellenőrizetlenül ömlik be az országba? Közben persze nem jelenik meg a palackban, átalakul magyar borrá. Tönkretéve ezzel tisztességes borászatokat, de tönkretéve a szőlő ágazatot is. Vizsgálta már meg a nagyra becsült borminősítő a Dél-Amerikából hajón érkező bort, hogy fogyasztható-e? Bár igaz, erre senki nem kérte fel, mint ahogy a pénzügyőrök sem az olasz bor nyomon követésére.

Hát idáig jutottunk! – villant fel előttünk a borszentelés miséjén.

Eszünkbe jutott gyermekkorunk végén a szőlő munkáinak nyúge és a hegy zenéje. A mezőkövesdi Pázsag-hegyen és az egri út mellett közel 800 ha sorolt ültetvényből, és ebből kis, magán parcellák, közel 100 ha nagyságrendben voltak. Mintaszerű művelésben, kis kunyhókkal, meg venyigékből épített csodákkal.

Ma elvadult tájat látok, alig 40 ha művelt szőlőt. Csipkebokrok lepik el a kegyelem növényét, ami mint ha sosem akarná feladni, nyúlik szanaszét, mintha menekülne.

Pedig a szőlő, a bor nem csak a kegyelem, a kultúra jelképe is. Ahol kipusztul, ott nincs kultúra. De szomorú, a jelkép eltűnik és a kegyelem is! Igaz, ez már ma is csak a templom falai között jelenik meg, hiszen a termelők kirablása hétköznapjaink története. A bor és a szőlő jelkép, százéves nemzet tragédiánkat idézi – mert amelyik nép nem lakja be az országát és nem termeli meg szőlőjét, megteszi más, egy hívatlan betelepülő.

Pedig a bor sok mindenre képes. Néhány éjszakás borgőzös állapot elég volt Trianonban a győzteseknek nemzetünk szétdarabolására.

De miért ne lenne megoldás a magyar szőlő és borágazat rendbe tételére! Az állam vezetőinek le kellene hajolni az egyszerű emberekhez, felozlatni a felesleges gitt egyleteket, mint ahogy tették több törvénynél. Még akkor is, ha itt – ott el kellene fogyasztani egy-két pohár bort.

A bornak nagy hatalma van, felszabadítja az érzelmeiket és kötelezettséget vállal az ember előtt. Ígéreteket tesz, ellenségeket az asztalhoz ültet, barátokat összetart.

Elintéz problémákat, megold itthon is határ és jogosultsági kérdéseket. Így oldották meg egy szomolyai pincében Dél-Borsod vadászati határait a szőlőtulajdonosok kárára.

Ezért higgyük el, a szőlő sorsa is eldőlhethet egy borgőzös éjszakán.

Tehát feltesszük a kérdést: a szakmai és politikai előjárók, akarnak-e rendet teremteni a szőlő és borágazat területén?

Vagy várjuk meg Mátyás királyt, hogy az urakat invitálja meg egy kis szőlőművelésre? Hogy végre megértsék, miért kesereg a sok szőlőtermelő „görbehátú ember”, például itt Bükkalján is?

Sebe Imre

*mezőgazdasági mérnök, üzemgazdász
szőlőtermelő szakmunkás*

A szőlő taposásos „préselése” Bogácson, 1929-ben.

Gönye Sándor felvétele

Galambászok Mezőkövesden

„Ahol galamb van, ott szabadság és béke, ott tisztelet és szeretet van. Ott csodaország, ott a meghitt otthon...”

(Andree Dee)

A matyó ember mindig szerette a galambokat. Évtizedekkel ezelőtt alig volt olyan ház Mezőkövesden, ahol nem tartottak volna ebből a szárnyasból annyit, amennyi időközönként a konyhára kellett. Még gyerekkoromban, az ötvenes években az udvaron oszlopon álló dúcokban, ereszek alatti vagy az istállók gerendáira erősített ládákban is költöttek a többnyire fajtajelleg nélküli keverék galambok. A fiókáik vágásra nagyon megfeleltek. Etetni otthon leginkább csak a téli időszakban kellett. Nagyon jó élelemkeresők, a határban megtalálták a táplálékukat. Úgy mondták akkoriban, *mezőznek*.

A két világháború közötti időben itt Mezőkövesden is egyre több galambász tért át a fajtatiszta galambok tartására, tenyésztésére. Ezek elsősorban postagalambok, egri kék keringők, bécsi deres, pesti gólyás, páva galambok voltak.

Sokszor családok, dinasztikák örökölték egymástól a galambszeretet. Ilyen ismert galambászcsalád volt például Mezőkövesden a *Nyeste* család. (Matyusék). Így ismerték őket a megkülönböztető nevükön. Ők sajnos már több évtizede az égi galambdúcokat nézve gyönyörködnek kedvenceikben, viszont a gyerekeik ma is tartanak galambokat. Van, aki versenyzik is velük. A család a múlt század elején az ún. Gubaszögben lakott. Az 1900-as évek legelején az édesapjuknak az istálló padlásán voltak a galambjai. Belenőttek a galambászatba. A négy testvér közül *Nyeste József* postagalambokkal versenyzett. *István* testvére hannoveri csaposokat, komáromi bukókat tartott. Napjainkban a fia a budapesti magasröptűeket kedveli. A harmadik testvér, *János* pörkli csapatot tartott. Az ő fia, *Jani* jelenleg postagalambokkal versenyez. A negyedik testvér, *Márton* vegyes falkát tartott. Magyarszarkát, különböző csaposokat, ezek keverékeit. Érdekes, egy családon belül is hány fajtát kedveltek és tartottak ezek a galambszerető emberek.

Pár lépésre a Gubaszögtől *Horváth Gazsi* bácsi postagalambokkal versenyzett. Ő e lap felelős kiadójának a nagyapja volt. Néhány házzal arrébb lakott a szintén „nagy öregek” közül *Nyeste Jani* bácsi. Ő nem volt rokon az előző *Nyeste* családdal. Itt igazán sokfajta galamb megfordult a majdnem 90 évet megélt „tanító mesterünkénél”. Nagyon sok időt töltöttünk nemcsak gyermekkorban, hanem később is Jankó bá'-nál. Volt mit ellesni, tanulni tőle. Ő

ugyanis nemcsak galambászott, hanem madarászott és horgászott is. A maga módszereivel, amit ügyesen tovább is adott nekünk. Iskola után alig vártunk, hogy mehesünk hozzá, ellesni a tudományát. Galambfogás, madárfogás. (Stiglinc, csíz, kenderike stb.) Ültünk a kisszékeken, előttünk sétáltak a magyarderesek, egri kékek, pörklik. Kövesden így hívják a budapesti magasröptű keringőket. Ezt a fajtát 1907-ben *Pörtl József* és testvére *Pörtl Ferenc* keresztezésből állították elő Rákospalotán. Innen a pörkli név. A fajtát az Országgyűlés 32/2004/(IV.19.)OGY határozatában őshonos magyar nemzeti kincssé nyilvánította. Nagyon kedvelt galambjai voltak ezek a matyóknak.

János bácsitól tudom, a mezőkövesdi galambszerető ember a summásságra is vitt magával galambot. Ő jó pár éven keresztül summásgazda volt Varjúlaposon. Áprilisban elvittek 2-3 pár galambot, leginkább egri kéket és úgynevezett stord fehérret. (Aminek különben pesti gólyás keringő a hivatalos neve.) Galyabítottak ebből-abból egy kis helyet nekik. Költöttek egész nyáron. Őszi 15-20 darabra szaporodott a kis csapat. Amikor hazahozták, beszoktatták őket. A téli szórakozásuk volt egymás galambjainak befogása, elfogása. Liter borért, 10 kg kukoricáért, búzáért adták vissza egymásnak.

Kiterjedt galambász család volt még Kövesden a *Takács család* is. (Pollóék) A gyerekeik ma is galambszerető, madártartó emberek. Meg kell említeni még a teljesség igénye nélkül *Nagygyörgy Péter*, *Molnár József*, *Kis István*, *Horváth Albert*, *Tóth István*, *Murányi Márton*, *Kádár András* nevű régi galambászokat is.

Napjainkban sajnos egyre kevesebben tartanak galambokat Mezőkövesden. Díszgalamb csak elvétve látható. 1-2 helyen esetleg pávagalamb, különböző színváltozatban.

A húsgalamb tenyésztés is veszített jelentőségéből. A 70-es években a 80-as évek elejéig az ÁFÉSZ felvásárolta a húsgalamb fiókákat. Ezek többnyire strasszer, king,

texan, mondain és ezek keveréki voltak. Május 1-jén az ÁFÉSZ az akkori sportpályán kiállítást rendezett ezekből a galambokból. A kiállító tenyésztők értékes jutalmakat kaptak. Ezzel is ösztönözték őket a tenyésztésre. Amikor a felvásárlás megszűnt, a tenyésztés elsorvadt. Csak a család számára hagytak, ha hagytak néhány költőpárat. Alig van már, aki húsgalambot tart. Napjainkban *Baranyi Rolandnak* van nagyon szép strasszer tenyésztete Kövesden.

A röpgalamb tartása is lecsökkent. Még a 60-as, 70-es években is 5-6 pörklicsapat csillogott Mezőkövesd égboltján. *Nyeste János, Császár László, Nagy István, Vámos József* (Korpa Jóska), *Fridél Frigyes* falkái. Ma egyetlen egy versenyző van nálunk, aki ezzel a fajtavál foglalkozik. *Búza József* nemzetközileg is elismert tenyésztő és versenyző. Az időjárás és az indokolatlanul túlzottan védett és elszaporodott ragadozómadarak sokak kedvét elvették ettől a szép sporttól. Ezek a madarak otthonuk fölött 10-12 óra hosszidőt is lerepülnek. A verseny legértékesebb, legtöbb pontot hozó része az ún. *tűnő szállás*. Ekkor már szabad szemmel nem látszik a falkát. S ha ilyenkor a 4 felhőfajtából valamelyik is megjelenik a légtérben, előfordulhat, hogy az egész galambcsapat örökre elvész. Ahogy a galambászok mondják, *alázár a felhő*. A felhőben vagy a felhő felett elvesztik a tájékozódási képességüket.

Ami viszont örvendetes tény, országos viszonylatban is számottevő nálunk a postagalambászat. A postagalambot az 50-es évek közepéig csak azok tarthatták, azok kaptak hatósági tartási engedélyt, akik szövetségi tagok voltak. Jelenleg majdnem 50 fő postagalambász tenyészt és versenyzik Mezőkövesden. 2016-ban ünnepeltük az egyesült 80 éves megalakulását. Ennyi ideje van szervezett versenyzés itt nálunk. A Magyar Postagalamb Sportszövetség (amely 1882-ben alakult) koordinálja a versenyeket, felügyeli a tagfelvételt, a versenyek tisztaságát. Az elmúlt 50 évben egyesületi elnökök voltak: *Kádár András, Nyeste József, Fridél Frigyes, Gáspár István, Nagy Zoltán*. Jelenlegi elnök *Nyitrai János* (Jegenye). Ő egyben a kerület versenybizottságának a vezetője. 2020-ban a legeredményesebb versenyző volt az egyesületben és a röpcsoportban is. Segítsége, hozzáértése, emberszerete nagyban hozzájárul a tagság megtartásához, illetve a létszámának növekedéséhez.

A galambszeretet majdnem minden galambásznál gyermekkorban kezdődik. Szerencsére ma is vannak fiatalok, akik örömeiket lelik a galambászatban. Vallják, amikor kedvenceik között töltik az időt, elfelejtik hétköznapi gondjaikat. Kikapcsolódnak, felfrissülnek. Hisz ez a hobbi szoros kapcsolat az élővilággal, a természettel. Olyan tulajdonságokra nevel, mint a felelősség, a rendszeresség, az előrelátás, a gondoskodás. Ezek fontosak az élet más területein is. Jó volna, ha egyre többen tapasztalnák meg e szabadidős tevékenység szépségét.

Galambász köszönéssel: Jó időt, jó repülést!

Fridél Frigyes
nyugdíjas tanár

A Z-30-as Postagalamb Sport Egyesület versenyzője

Drabon József

Köd előttem, köd utánam

Úgy érzem, ez így van régen,
hiszen lassan itt a végem,
köd előttem, köd utánam,
botladozik fáradt lábam.

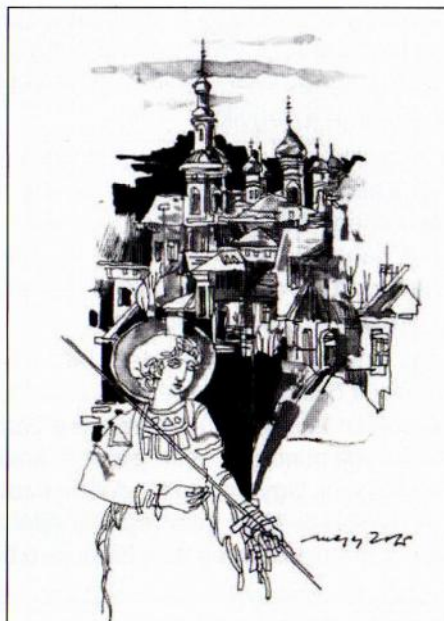
Sok évtized van mögöttem,
nagyon rég volt, mikor jöttem,
szép tavaszi napsugárban
fürdött arcom a pályában.

Háború volt e világban,
anyám, apám aggodásban,
nem gondolták, két év múlva
édesapám doni sírba
lesz örökre eltemetve,
fiatal életét veszve.

Még sokáig visszavártuk,
de irat jött, hogy ne várjuk.
Teltek napok, percek, évek,
hol nehezek, hol meg szépek.

Nem volt teljes a családuknak,
pénzben térdig sosem jártunk,
most immár nyolcvanhoz közel
bandukolok köd-semmiben.

Nap sem süt már úgy, mint régen –
Meddig van még engedélyem?
Ködbe burkol, vár valaki,
s minden bűnömet elveszi.

Vologda

Mezey István rajza

Mistrál, a festő

Ha szeretett szülőfalumban, egy átutazó idegen tájképeket szeretett volna vásárolni és megállított egy járókelet, a festőművész iránt érdeklődve, csodálkozva hallhatta:

– Á, Jónás lesz az. Az elnök. Menjen az Egri úton végig, a Kiskulacossal majdnem szemben lakik. Könnyen megtalál, egy kőkereszt van a házuk előtt.

Hogy ki Jónás, az elnök és mi köze a festményekhez? És ki valójában Mistrál, a festő? Ha sikerült felkeltenem az érdeklődést, máris elértem a célokat.

Ismereteim szerint naiv festő az, aki nem tanulta a festészetet, nincs művészeti képzése, de van tehetsége, szeret bibelődni, van egyéni stílusa, a képei megragadóak, és nem hátrány, ha még el is tudja adni őket. Jónás minden kritériumnak megfelelt. Azt mondják, a képei magukért beszélnek.

Pedig tényleg nem volt mestere, tanítója. Festegetni csak úgy önmaga szórakoztatására kezdett, jóval a felnőttkor delén. Előtte nemigen volt rá ideje, hiszen volt becsületes foglalkozása, nem is akármilyen.

Ő volt a helyi mezőgazdasági termelőszövetkezet elnöke. Több száz hold föld, két szarvasmarhatelep, korszerű, máig üzemelő sertéstelep, négy birkahodály tele birkával, géppark, varroda, hogy csak a legfontosabbakat említsem. Hát ezeket kellett kézben tartani. A Tsz patronálta a helyi focicsapatot, az országos hírű ötven fős férfikórust, az asszonykórust és még sok-sok helyi rendezvényt. Aratás után természetes volt az „aratók fürdetése,” ami egy egész napos ingyen programot jelentett a mezőkövesdi Zsóry fürdőbe, természetesen a szövetkezet költségén.

Úgy mondták, jó elnök az, aki tud irányítani, jobb elnök, ha eredményesen irányít, de ha még nyereségesen, éveken keresztül, ráadásul a tagság meglegedettségére, mint tette azt **Csáti Jónás**, az már csúcs. Kinek lett volna ideje még festegetni is? Másfajta szórakozásra azért még maradt ideje. Szerette a társaságot, a mulatozást. ehhez könnyen talált társakat is. A jólmenő termelőszövetkezet „menő” elnökét ismerték megyeszerte, sok vidám eset főszereplője volt. Íme az egyik:

Közismert, hogy ha Jónás elkezd nótázni, az a hangulat kezdete. Ha a Kalinkát énekli az a tetőfok. Persze oroszos kiejtéssel, ahogy illik. Egyébként nagydarab ember volt, mély erős hanggal. Nem egy Luciano Pavarotti, – nem csak azért, mert nem volt szakálla, – de hát a hangereő a lényeg, ebben viszont nem volt párja.

Történt, hogy egy megyei értekezlet után a Fekete ló fogadóban verődött össze a társaság, révén a fogadós is jó cimborá. Amolyan késői, zártkörű vacsora zárás után. Addig rendben is volt minden az étteremben, amíg Jónás el nem kezdett nótázni. Ugyanis a fogadóban szovjet vendégek voltak elszállásolva, az idő meg már éjfél felé járt. Őket megzavarni, netán felébreszteni főbenjáró bűn.

– Mi lesz ebből, te Jóisten??? Csak halkan! – ijedezett a fogadós és megpróbálta csendre inteni.

De nem volt mese, egyszer csak elemi erővel felhangzott Jónás torkából a Kalinka első sora, hogy: – Heeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeeejjjjjjjjjj!!!

A poharak megremegtek, úgyszintén a fogadós is. Majd a folytatás:

– Hej, kalin, kalin, kakalin, kamaja. Zengett az egész épület. Egyszer csak nyílik a szállodai rész ajtaja, jönnek lefelé a szállóvendégek. Ki pizsamában, ki köntösben. A fogadós behunyt szemmel imát mormolt, lélekben már felkészült a másnapi kivégzésre.

De láss csudát! A szovjet elvtársak túlharsogják Jónást!!! Zengett a kalinka, összecsókolják a társaságot. Majd bemutatták, hogy kell üvegből inni a vodkát, meg eljáráni a kozáktáncot. Hajnalban a tolmács útján köszönték meg a „magyar elvtársaknak” az irányukba mutatott figyelmességét a késői, de kedves fogadtatásért, azt már mondanom sem kell, hogy a fogadós nagy megkönnyebbülésére.

Node, én a festészetről akartam írni, már folytatom is. Nyugdíjasként Jónás, az elnök egyre jobb képeket alkotott. Kidolgozott ecsetvonás, élénk, harmonikus színvilág jellemezte. Ezt nem én találtam ki, a korabeli újságokban így jelent meg. Témái az alföldi tanyák, téli táj, erdei állatok, falusi életképek ábrázolása.

Érdeklődés mutatkozott a festmények iránt. Kezdetben ismerősök, barátok látogatták a műhelyt, majd megjelentek a vásárolni szándékozók is. Következett egy tárlat a Megyei Könyvtárban, a műbírálók elismerése, a naiv festő egyszeriben közismertté vált.

Gyakran elhangzott a kérdés, szinte csodálkozva:

– Jónás, kitől tanultad ezt? Mikor tanultál meg így festeni?

– Tudjátok, egyszerű az egész. Kinyomom a festékeket. Az ecsettel felkenem a vászonra, csak vigyázok, hogy minden szín pontosan helyére kerüljön. Oda és annyi, amennyi éppen kell. Nem nagy dolog. A szobrászok is így csinálják. A nagydarab körül leverik a felesleget és kész a szobor.

– No jó, inkább igyunk, nem kérdezek több hülyeséget.

Jónás szülőháza és alkotóműhelye takaros kis faluban volt, tizenöt kilométerre a Tiszától. Utcái tágasak. Minden utca nyílegyenes, egymásra merőleges. Ha bármelyik útkereszteződés közepére kiáll valaki és szerencséje van, hogy nem üti el egy autó, a falu a mind a négy határát láthatja. A barokk templom belső falait Takács István világhírű mezőkövesdi művész freskói díszítik. Vannak üzletek, mozi, kultúrház, hangulatos kocsmák.

Ez tetszett meg az átutazó hollandnak is. Megvásároltak és felújítottak számos üresen álló parasztházat. Bereendezve nyaralóként használták, később már vevők is jelentkeztek. A házakba bekerültek Jónás festményei.

Mistrál a festő elnevezés tőlük származott, – egy akkori tévésorozat festő főszereplőjére utalva –, a Jónás név valahogy nem jött be nekik. A képekért szinte sorban álltak, egymás után jött a rendelés, sokat vittek haza Hollandiába is. Jónás a hírnév mellett anyagilag is jól járt. Nem volt válogató, dollárt, márkát is elfogadott.

Tartalom

Itt is akadt egy érdekes sztori. Az egyik hollandus egy képet nézegetett, amin alföldi táj, tanya, kis tavacska volt látható. Megvette, de kérte a művész urat, hogy egy pár piros csőrű libát alkosson még a tó mellé. Az önrzében sértett festő közölte, a kép úgy jó, ahogy van.

– Van Gogh a maguk híres holland festője hagyta volna, hogy a vevők beleszóljanak a művészetébe? (Úgy tudom, ilyen veszély nem fenyegette a művészt, Jónással ellenében életében egyetlen képet sem adott el)

Szó szót követett, majd mai szóhasználattal az álláspontok közeledtek.

– Egy liba ezer Ft. (Ennyiért akkor két hízott libát lehetett volna venni)

Miután megegyeztek, a művész elővette az ecsetet, öt fehér pontocskát ejtett a tó mellé, majd öt kis piros vonalkát rá.

– Ezek mik lennének? - kérdezte csodálkozva a hollandus.

– Ahogy kérte, öt fehér liba, piros csőrrel. Távol vannak, csak ennyi látszik belőlük. Akkor kapok még ötezer forintot.

A hollandus megnyugodva fizetett és elégedetten távozott, és a művész tekintélyén sem esett csorba.

A parasztházak felvásárlása, sajnos elakadt. Nem a kínálat visszaesése miatt, ennek inkább prózaibb okai voltak. Megpróbálok egyszerűen fogalmazni, nehogy félreérthető legyen. Tehát:

A befektető hollandok és belgák sajnálatos módon nem tudtak azonosulni a községben élő etnikai kisebbség egyes elemeinek a magántulajdon tiszteletére vonatkozó törvényi előírások egyedi értelmezésével, – különös tekintettel az üresen álló ingatlanon belül a készpénz, ékszerek, színesfém tartalmú tárgyak, képek festmények, elektronikai eszközök, valamint egyéb, lebetonozás tárgyát nem képező ingóságok – tulajdonjogának és elhelyezési területének önkényes megváltoztatása vonatkozásában.

Jónás, sajnos örökösök nélkül hunyt el, nem voltak gyerekei. Végül mi lett a több százra tehető többi kép sorsa? Már ami nem orgazdáknál landolt. Pár darab fellelhető a szülőfalujában, a könyvtár épületében, vagy a tanácsterem falán. Több nagyméretű kép a Kulacs csárda folyosóit, szobáit díszíti. Sokat ismerősöknek, barátoknak, rokonoknak ajándékozott el. Kaptak a Kanadában élő rokonok is. A képkeretezőhöz került képek száma több mint ötven. (Szerény ember révén, a keretezésért nem pénzt, hanem képeket kért. Hiába, akadtak még önzetlen emberek!)

Bár a község díszpolgára, a szűkebb hazájában véleményem szerint nagyobb megbecsülést érdemelne. Egy emlékszobát képekkel, egy sarkot a tájházban, megemlékezést vagy bármit. Bízok, bízzunk benne, hogy akad majd valaki, aki tesz is valamit az ügy érdekében, és nem vész a feledés homályába, hogy itt élt egy híres naiv festő, Jónás az elnök, akit Mistrálnak is hívtak.

Berta József
Ostoros

Áprily Lajos: Március (vers)	1
Drabon József: A szabadság dicsősége; Orosz Margit: Márciusi tavasz; Dr. Pázmány László: Csak a csend (versek)	2
Hajdu Imre: A szépe merült lélek balladája (Béres Ferenc)	3
Dr. Pázmány László: Palackba zárt üzenet; Fecske Csaba: Vízió, Faluszél; Orosz Margit: Érintés (versek); Mezey István (rajz)	6
Répászky Zoltán: Bükki mondák	7
Dr. Árvai Judit: Angyali lányka, honnan jöttél?	8
Feledy Gyula (grafika)	9
B. Mester Éva: Téli erdőben; Fecske Csaba: Egymás mellett ültünk (versek) Daruszögi H. Imre: A liba; Papp László (grafika)	11
Dobrik István: Papp László	12
Papp László (festmény)	13
Fecske Csaba: Erdőn; Drabon József: Az idő rejtélye; B. Mester Éva: Kvíz (versek); Daruszögi H. Imre: Szálka; Papp László (rajz)	14
Pocsai Piroska: Tűz az avaron; Varga Rudolf: Aztán szép csendben; Orosz Margit: Anya nélkül (versek); Mezey István (grafikái)	15
Varga Rudolf: Miért van az, hogy fiúnak születtem?; Mezey István (rajzok) ...	16-17
Dr. Kriston Mihály: Életről halálról!	18
B. Mester Éva: fénymadár; Pocsai Piroska: Tűnődés; Budai Gábor: Atyám, hol vagy? (versek)	19
Vincze László: A küldöttség;	20
Mesél a múlt... Gönyei Sándor fotói	21
Sziki Károly: Farkas Árpád halálára	22
Dr. Szedresi István: Szökkenj pajtás, pattanj ki az ágyból!	24
Ifj. Kovács Máttyás: Egy tanulmányi kirándulás emléke	26
Dr. Dósa Viktória, Dósa Sándor: A Bottlik mauzóleum Darócon	28
Sebe Imre: Meddig tart a magyar szőlő iránti kegyelem?	30
Szőlő taposása Bogácscon 1929-ben. Gönyei Sándor felvétele	31
Fridél Frigyes: Galambászok Mezőkövesden	32
Drabon József: Kőd előttem, kőd utánam (vers); Mezey István (grafika)	33
Berta József: Mistrál, a festő	34
Hajdu Imre: Miskolc; Papp László Avasalján (festmény)	36

KAPTÁRKÖVEK

Bükkalja folyóirata

Kereskedelmi forgalomban nem kapható.

Éves előfizetési díj: 2.000 Ft

Felelős kiadó: Dr. Pázmány László

Főszerkesztő: Daruszögi H. Imre

Kiadó: Civil Szövetség Egyesület,

Mezőkövesd, Szent László tér 24.

Szerkesztőség: Mezőkövesd, Szent László tér 24.

Megjelenik: negyedévenként

Tördelés: Pető György

Nyomdai munkák: Pető Nyomda,

Mezőkövesd, 48-as Hősök u. 2.

ISSN 2063-2606

„A KAPTÁRKÖVEK, amelyek szülőföldünk, a Bükkalja vidékére jellemzőek, különlegesekek, titkokat rejtenek. Ez a misztikus, az ember keze nyomát is magán viselő természeti képződmény jelképe lehet az összetartozás, a közösségi érzés kifejezésének mindennapi életünkben is.”

Előfizethető a 30/277-4037-es telefonszámon.

Miskolc

Álmodom.

Emlékezetes éjszaka ez a mostani, mert az álom ezúttal nem zagyva kuszaság, hanem csodaszép történet.

Álmomban visszatérek oda, ahol életem több mint 60 esztendeje lepergett. Álmomban újra Miskolcon járok.

Úgy bizony! Újra hallom a Kubik morajló zaját, a 15-18 ezer szurkoló egyszerre feltörő, együttes erővel kikiáltott örömet vagy elkese-redettségét. Vélem látni a piros salakon Puskás, Bozsik labdabüvölését, s persze a kedven-cem, Kocsis Sanyi felhőfejeseit, majd már a zöld gyepen, néhány évvel később Albert Flóri, Tichy Lajos és Bundzsák Dezső ámulatba ejtő játékát.

S persze a mieinket, a mindenkinél jobban csodált és imádott labdarúgókat, Buna Jancsit, Zoller Csicsát, Nyíri Zolit. Mert nekem, nekünk akkor élt martintelepi srácoknak, ők voltak a példaképeink.

Lám, lent a Gödörben, Károlyi Joci bá' kocsmájában ezúttal is vidá a nép! Nem csoda, percekkel korábban vertük 3:0-ra első NB-I-es meccsünkön a kiváló játékerőt képviselő Szombathelyi Haladást, s azon a héten a Népsportban a tabella első helyén ott díszleg ez a mozaikszo: MVSC. Mi, akik ott nőttünk fel a Kubik közvetlen közelében, mi tudtuk igazán – hiszen lelünkbe égett! – mit is takar ez a négy betű.

A Bunkóba – így hívták mindenki a hivatalosan ugyan Erkel nevét viselő művházát – no meg a Fáklyába (a bolhába) minden meccs után, vasárnap este filmet mentünk nézni, Gyöngyvirágtól lombhullásig, A kék vércsék erdejében, Rákóczi hadnagya – jut eszembe néhány akkor látott film címe. Ma már biztos állítom: akkor, ott a foci és a film volt az, ami megtanított bennünket álmodni!

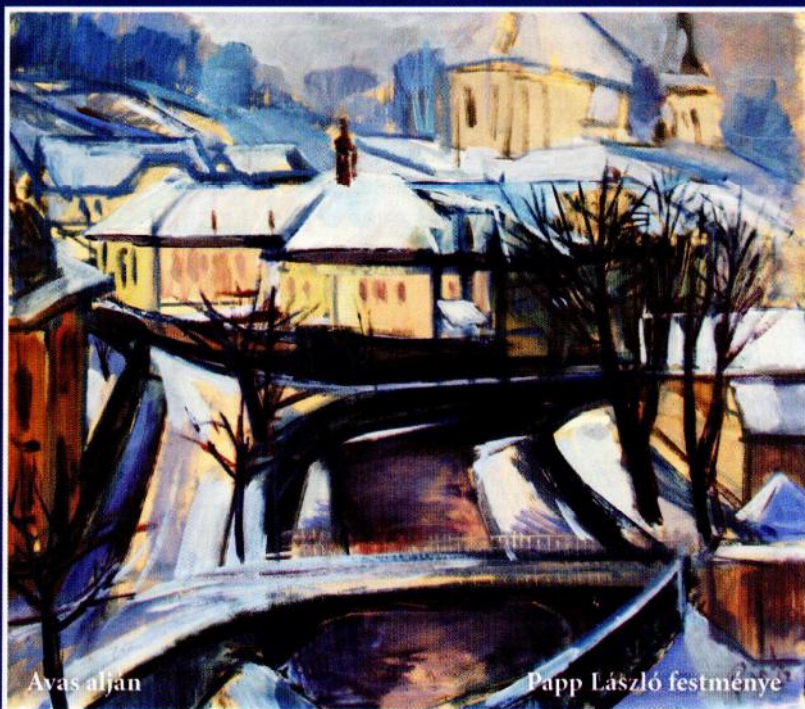
Dél van. Megszólal a Járműjavító dudája, majd fél egykor ismét. Fújnak – mondogatjuk egymásnak. Akkor még nem volt karóránk. Viszont attól pontosabb időmérőnk, mint a Jármű „dudája” azóta sincs, pedig egyikünk másikunk karján ritka márkájú karóra díszleg.

A rendező pályaudvar felől az újra és újra felharsanó hangszóró hangja „beteríti” a Martintelepet és a Máv-telepet: „Tolatást végzünk a 8. vágányon!” „A gurítást megkezdjük: két kocsi a 12. vágányra...” A kocsirendezőknak, a sarusoknak szól az intelem, az utasítás, de akarva-akaratlanul mi is tudjuk mi minden történik a szomszédban, ott belül a vaspályán, ahol jóapám is keresi kenyerét.

Füstölögnek a 424-esek, a 411-esek, a „Trumannok”. Mi meg a Nagyhídon állva bámuljuk az alattunk elfutó síneken tolató vagy szerelvényt húzó mozdonyok iszonyatos erejét. S közben el is feledkezünk, hogy a következő pillanatban a hid alól előbújó mozdony füstje beborít bennünket. Mi pedig becsukott szemmel, összeszorított szájjal, levegőt sokáig nem véve „füstölődünk”. Igen, minket ilyenkor a mozdony füstje „tartósított”. Minket akkor a mozdony füstje örökre megcsapott!

Arrább bárányfelhők úsznak alma materem, a Földes pirostéglás épülete felett. Az egyik nyitott ablakon jól kihallatszik Kádár Imre tanár úr (Vizes) kedélyesen, ám vitriolos ironiával csipkelődő hangja: „Vizes vagy Éldes! Megint bekapta a lötytyöt!” S akkora egyest rajzol valamelyikünk „ábrincsák” (ábrázoló geometria) füzetébe, hogy az „érdemjegy” alig fér el a teljes oldalon.

Nézem a Déryné utca felé tovaúszó felhőket, s azt érzem, hogy annyira, de annyira hiányoznak: Vizes, Pacal, Sügér, Papa, Pifta bácsi... Jó tanáraim ragadványnevei ezek! Ma már tudom, szeretetünk jeleként ragasztottuk rájuk, persze diákcsibészéssel. A többi társam nevében is mondom, Kádár

Imre, dr. Harsányi László, Lakatos Endre, dr. Márai Gyula és Koszorús István tanár úrak, emléketek mibennünk örök!

A Szinva korlátjának dölve bámulom a Sajó felé igyekvő patkót. Vize kicszelezi a meder alját kikövező kavicsokat, s nevetve fut tova, s talán – elbizakodva – már az óceánról álmodik, hogy egyszer majd eljut odáig.

Merengéséből felriasz az avasi templom harangjátéka. Felnézek a túskeként égre meredező kilátó tornyára, amelyre ráül egy, az égen fényesen világító csillag. Pont a csúcására, s olyan az egész, mint gyermekkorom karácsonyfájának látványa.

Meg is hökkenek. Már megint karácsony lenne? Valószínűleg, mert ismét érzem a bejgli illatát, azét a bejgliét, amelyet a szembe szomszéd Gyöngy néni süített a Martintelepen, a Tóth Pál utcában minden karácsonykor.

S ugyanúgy itt van a számban Polyka Kata vendégfogadójából, a Magyar Huszárból – a békával is „ízesített” – kocsonyának az íze! Ráadásul eszembe jut – nyilván azért, mert minden mindennel összefügg –, hogy anno, az érettségi bankettünkön a Fehér teremben – miután délelőtt földrajzból „kiválóan érttem” –, Hevesi Attila tanár úr nekem ajándékozta a desszertnek feltálat somlói galuskáját, melyhez hasonló finom somlóit azóta sem ettem.

Hogy szalad az idő! Már éjfél is elmúlt! A Forinton egyedül ballagok. A főutca teljesen kihalt. A Sötét kaputól kissé beljebb, a Kispipában viszont cigány húzza. „...lesz-e tavasz, lesz-e még nyár? A hegedű szívfacsaróan sír, s bennem öröm és fájdalom, büszkeség és melankólia, bölcs rezignáció elegye kavarg, hömpölyög, akár késő ősszel a Hámori-tó fölött a szürke köd és a nehéz pára.

Olyan titokzatos, olyan felkavaró minden, mint egy Krúdy kötet mesészerű története Rezeda Kázmérral vagy Szinbáddal, a hajóssal.

Az enyém is igaz történet, hisz jómagam részese, szereplője voltam hatvan esztendőn át.

Hatvan éven át elmondhattam minden egyes esztendőben: Miskolc és én összetartozunk!

Olyannyira, hogy bennem azóta sem változott ez az érzés! A konklúzióm rendíthetetlen: házam, létem te voltál, Miskolc!

S az maradtál mindmáig, s az maradsz nekem mindörökké!

Hajdu Imre